

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Eliška Kasková

Předběžné opatření dle § 76b OSŘ (ochrana proti domácímu násilí)

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Předběžné opatření dle § 76b OSŘ (ochrana proti domácímu násilí)“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 27. února 2013

.....
Eliška Kasková

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za poskytnutí konzultací, vstřícný přístup a odborné vedení při vypracování této práce.

Děkuji také JUDr. Kateřině Čuhelové, soudkyni Krajského soudu v Brně, za ochotu při poskytování informací zaměřených na aplikaci předběžného opatření dle § 76b OSŘ v praxi.

OBSAH

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Předběžné opatření dle § 76b OSŘ	10
1.1 Vývoj právní úpravy ochrany před domácím násilím	10
1.2 Smysl přijetí nové právní úpravy	13
1.3 Povaha předběžného opatření dle § 76b OSŘ	18
1.3.1 Předpoklady k předběžnému opatření dle § 76b OSŘ	19
1.3.2 Povinnosti uložené zvláštním předběžným opatřením	20
1.4 Návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76b OSŘ	23
1.4.1 Podání návrhu	24
1.4.2 Náležitosti návrhu	25
1.5 Účastníci řízení o předběžném opatření dle § 76b OSŘ	27
1.6 Rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b OSŘ	30
1.6.1 Lhůta pro rozhodnutí	31
1.6.2 Druhy rozhodnutí	31
1.6.3 Náležitosti rozhodnutí	33
1.6.4 Vyhlášení a doručení rozhodnutí	35
1.6.5 Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí	36
1.6.6 Závaznost rozhodnutí	37
1.7 Výkon předběžného opatření dle § 76b OSŘ	37
1.8 Trvání předběžného opatření dle § 76b OSŘ	40
1.8.1 Prodloužení předběžného opatření	41
1.9 Opravné prostředky proti rozhodnutí o předběžném opatření dle § 76b OSŘ	42
1.10 Náhrada škody	44
1.11 Zánik a zrušení předběžného opatření	44

2. Vztah předběžného opatření dle § 76b OSŘ a opatření dle zákona o Policii ČR.....	46
2.1 Vykázání dle zákona o Policii ČR	46
2.2 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání.....	49
Závěr.....	51
Bibliografie.....	54
Shrnutí	60
Summary.....	60
Klíčová slova	61
Keywords.....	61

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	návrh zákona o zvláštních řízeních soudních

Tam, kde je v diplomové práci uvedeno číslo paragrafu bez dalšího, jde o citaci občanského soudního řádu, pokud ze souvislosti nevyplývá něco jiného.

Úvod

Pod pojmem domácí násilí se skrývá jedna z nejrozšířenějších forem násilí v naší společnosti. Není to jev, který by se vyskytoval jen u rodin sociálně slabých, u lidí nevzdělaných. Může se objevit v běžné rodině, ve které je na první pohled vše v pořádku, mnohdy je násilníkem osoba úspěšná, vysoce inteligentní. Obětí nemusí být jen osoba nesamostatná, závislá, pasivní. Vyloučit je třeba i ve společnosti zakořeněnou představu, že oním násilníkem musí být muž a žena je obětí. Je sice pravdou, že dle průzkumů Bílého kruhu bezpečí hledá pomoc v intervenčních centrech více žen než mužů, případy, kdy je domácímu násilí podroben muž, však nejsou ojedinělé. Násilí se může týkat i dětí, sourozenců, seniorů, ať už jsou osobou ohroženou či násilnou.

Legální definice domácího násilí neexistuje. Dle mého názoru nejde o chybu, kterou by bylo třeba napravit. Definování tohoto negativního jevu by mohlo přinést problémy spojené s posuzováním, co za domácí násilí považovat a co nikoli. Důležité je, že jednání naplňuje známé znaky dlouhodobosti, zvyšující se intenzity, blízkého vztahu oběti a násilníka a neveřejnosti. Organizace zabývající se ochranou proti domácímu násilí charakterizují domácí násilí jako fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.¹

Zatímco v minulosti šlo o problém soukromý, do něhož nemá být zasahováno, v posledních desetiletích vzrostl zájem o řešení domácího násilí. Projevilo se to nejen novou legislativou, ale také vznikem krizových a intervenčních center, různých druhů poraden (manželská, rodinná, pro oběti trestných činů, atd.). To, že se problematika domácího násilí dostala do povědomí lidí, zajistila i masmédiá - domácí násilí se stalo tématem mnoha filmů a televizních talk show.

Ve své diplomové práci se zaměřuji na problematiku domácího násilí z hlediska procesního prostředku ochrany, kterým je zvláštní předběžné opatření dle § 76b OSŘ. Protože s tímto opatřením úzce souvisí vykazání dle zákona o Policii ČR, tak mu také věnuji pozornost, i když ne v takovém rozsahu. Soudy, policie a intervenční centra tvoří tři pilíře zajišťující komplexní ochranu před domácím násilím. Jakousi bránou pro řešení domácího násilí je Policie ČR. Právě u této složky většinou ohrožená osoba hledá první pomoc. Pokud policie dojde k závěru, že v rodině dochází k násilí, a že je nutná ochrana před dalšími

¹ Definice dostupná na <<http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>> . [cit. 20. února 2013].

nebezpečnými incidenty, vykáže násilníka na deset dnů ze společného obydlí. Během vykázaní by měla svou roli sehrát intervenční centra. Jejich úkolem je ohroženou osobu podpořit, poskytnout jí právní informace a psychologickou pomoc. Po kontaktu s intervenčním centrem by si ohrožená osoba měla uvědomit svou situaci a možnosti řešení, kterým může být podání návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b OSŘ. K podání tohoto návrhu je oprávněn každý, nejen ten, kdo využil předcházející pomoc policie. V rámci občanskoprávního řešení situace se předpokládá, že ohrožená osoba následně iniciuje řízení ve věci samé, tedy podá například žalobu o rozvod manželství, žalobu na vyklizení domu, návrh na úpravu užívání společného bytu nebo domu.

Úprava předběžného opatření dle § 76b je poměrně novým institutem a je třeba zjistit, zda dokáže reagovat na všechny situace, které musí být v souvislosti s domácím násilím řešeny. Odpověď by měla být jasná po zhodnocení stávající právní úpravy v této práci.

Cílem mé diplomové práce je analýza aktuální právní úpravy ochrany proti domácímu násilí v občanském soudním řádu, nalezení problematických otázek a pro některé z nich navrhnout řešení de lege ferenda. Dále si kladu za cíl srovnat stávající a připravovanou procesněprávní úpravu a posoudit její přínos.

Na téma domácí násilí bylo již zpracováno mnoho kvalifikačních prací. Týkaly se však spíše rozboru základních pojmů jako je násilí, agrese, pachatel, oběť, nebo průřezově popisovaly problematiku v různých právních předpisech. Moje práce je zaměřena na podrobnou analýzu zvláštního předběžného opatření dle § 76b OSŘ.

Procesněprávní úprava poskytující ochranu před domácím násilím má poměrně krátkou historii, zvláštní předběžné opatření dle § 76b se do občanského soudního řádu dostalo zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tento zákon nabyl účinnosti k 1. 1. 2007. Tomuto stavu odpovídá také množství pramenů. Dostatek literatury zabývající se tímto tématem je z oborů psychologie a sociologie. O poznání méně je jich v oblasti právní. Proto je má práce postavena především na odborných člancích týkajících se předběžného opatření dle § 76b, obecných předběžných opatření a vykázaní. Některé otázky jsou jimi řešeny jen hypoteticky, články psané soudci propojují své úvahy s praxí. Návod na řešení vyskytujících se problémů podává také judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu. Monografie jsem pro svou práci používala spíše k dokreslení představy o domácím násilí. Dále jsem vycházela především z účinných znění zákonů (ale také z již neúčinných, platných, avšak dosud neúčinných zákonů, a z návrhu zákona), z důvodových zpráv a komentářů k těmto zákonům. Některé problémy a postup při

aplikaci předběžného opatření a vykázání v praxi mi pomohla pochopit JUDr. Čuhelová, soudkyně Krajského soudu v Brně, a Policie ČR.

Při zpracování tématu jsem využívala především metodu kritické analýzy, kdy jsem se zabývala problematickými aspekty úpravy předběžného opatření dle § 76b. Metodu komparativní jsem použila při srovnání právní úpravy před a po účinnosti zákona č. 218/2009 Sb., kde jsem se zaměřila na přínos tohoto zákona. Tato metoda byla také využita při uvádění rozdílů mezi obecným a zvláštním předběžným opatřením dle § 76b a při porovnání občanského soudního řádu a připravovaného zákona o zvláštních řízeních soudních. Při rozboru právních předpisů jsem postupovala dle metody systematického, gramatického a logického výkladu.

Diplomová práce se člení na dvě části, které se dále skládají z kapitol a podkapitol. V první části se podrobně zabývám zvláštním předběžným opatřením dle § 76b. Na začátku popisuji vývoj právní úpravy, která nedostatečně chránila oběti domácího násilí, následně přibližuji smysl přijetí nového zákona. Dále už se věnuji současné úpravě zvláštního předběžného opatření. Je třeba říci, že kapitolu týkající se výkonu rozhodnutí jsem záměrně zařadila před samotné trvání předběžného opatření a opravné prostředky, jelikož k výkonu předběžného opatření musí dojít bezodkladně po jeho nařízení. V každé podkapitole je reflektována nová právní úprava – zákon o zvláštních řízeních soudních, v některých také nový občanský zákoník.

Druhá část práce je věnována institutu vykázání dle zákona o Policii ČR. Zde rozebírám průběh tohoto faktického úkonu a upozorňuji na existenci souvisejících vnitřních předpisů, kterými jsou závazný pokyn policejního prezidenta a metodická příručka k realizaci tohoto pokynu.

Z důvodu omezeného rozsahu práce jsem se nemohla více věnovat intervenčním centrům, uvést statistiky případů domácího násilí a porovnat českou právní úpravu se zahraniční. Za pozornost by jistě stály i trestněprávní aspekty domácího násilí. Jelikož se připravuje nová úprava nesporných řízení a v platnosti již je rekodifikace občanského zákoníku, zůstává zde prostor pro další výzkum kladů a záporů těchto zákonů pro problematiku domácího násilí.

1. Předběžné opatření dle § 76b OSŘ

1.1 Vývoj právní úpravy ochrany před domácím násilím

Na problematiku domácího násilí bylo nejen v České republice, ale i ve světě během společenského vývoje nahlíženo různě. Velmi tvrdý přístup k tomuto fenoménu byl zaznamenán v 80. letech 20. století v USA. Hnutí týraných žen zde dalo podnět k vydávání předpisů na ochranu obětí domácího násilí, čímž došlo k přísnému postihování jednání násilné osoby. Výsledkem však nebyl pokles případů domácího násilí, ale nárůst trestné činnosti.² Byl – li totiž odhalen původce násilí, trest ho neminul.

Opačný postoj zpočátku volila Česká republika, která přistupovala k domácímu násilí s nulovou reakcí. Důvodem bylo mínění, že domácí násilí je záležitostí výhradně soukromou, do které stát nemá zasahovat. Muž a žena spolu totiž žijí dobrovolně a v případě neshod nebo projevů násilí může každá ze stran od svého partnera kdykoli odejít. Jediným případem, kdy stát může zakročit, je situace, kdy projevy násilí naplní skutkovou podstatu trestného činu jako je například ublížení na zdraví, znásilnění, omezování osobní svobody nebo nebezpečné pronásledování.³ Přístup České republiky se změnil přijetím zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, jemuž se budu věnovat níže.

Společenský problém domácího násilí však nebyl opomíjen jen zákonodárcem, ale i veřejností. Dle průzkumů společnosti STEM konaných mezi lety 2001 – 2006 sice 97% lidí ví, co si pod tímto pojmem představit, avšak jen 18% dotazovaných je informováno o možnostech obrany před tímto závažným společenským jevem.⁴

Prvním náznakem ochrany osob před domácím násilím bylo přijetí zákona č. 91/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Změna spočívala v doplnění nové skutkové podstaty v § 215a, a to trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.⁵ Toto ustanovení říká: „*Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.*“ V případě, že by tento trestný čin byl spáchán zvlášť surovým způsobem, na více osobách nebo je páchan po delší dobu, hrozí pachateli trest odnětí svobody na dva roky až osm let.

² DURDÍK, Tomáš. Nová legislativa v ČR v oblasti domácího násilí – úloha policie, justice a intervenčních center. In ZÁHORA, Jozef (ed). *Domáce násilie – nová prax a nová legislativa v Európe*. Bratislava: Eurokódex, 2008, s. 32.

³ Tamtéž, s. 32.

⁴ Reprezentativní výzkum o domácím násilí z roku 2006 pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR, společnost STEM [online]. [cit. 23. října 2012]. Dostupné na <<http://www.stem.cz/clanek/1146>>.

⁵ Dnešní TZ (zákon č. 40/2009 Sb.) upravuje tuto skutkovou podstatu v § 199 pod názvem Týrání osoby žijící ve společném obydlí.

Zákonodárce v trestním zákoně nepoužil pojem „domácí násilí“, ačkoli se běžně objevoval v právních řádech mnoha zemí. Tento zavedený výraz však můžeme najít v jiných českých zákonech platných v té době. Jde o zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů. Ve svém § 2 odst. 1 písm. a) upravoval a do dnešní doby upravuje pomoc osobám trpícím domácím násilím. Sousloví není cizí ani nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.⁶ Bod 1. 5. 1, části 1., přílohy zákona stanoví, že psycholog zařazený do 12. platové třídy pracuje s rodinami ohroženými domácím násilím. Psycholog, který je zařazen o platovou třídu výš, pak řeší obzvláště složité případy rodin ohrožených sociální patologií, nezaměstnaností nebo i domácím násilím.

V roce 2004 byl také připraven sněmovní tisk č. 828. Šlo o návrh poslanců na vydání zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tento návrh měl novelizovat zákon o Policii ČR,⁷ zákon o přestupcích, občanský zákoník,⁸ občanský soudní řád, trestní zákon a trestní řád, zákon o sociálním zabezpečení⁹ a nakonec i zákon o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení. Velký význam měla hlavně novela občanského soudního řádu, kdy záměrem bylo zdokonalení části druhé, hlavy druhé, která se věnuje předběžným opatřením. Zásadní bylo vložení § 76b za již existující zvláštní předběžné opatření v § 76a chránící nezletilé děti, které se ocitnou bez jakékoliv péče nebo jejichž život či příznivý vývoj je vážně ohrožen, případně narušen. Ustanovení § 76b představuje velký posun, kdy zákon chrání život, zdraví, svobodu nebo lidskou důstojnost navrhovatele před nedovoleným jednáním toho, proti kterému návrh směřuje. Předseda senátu tak může „rušiteli“ uložit, aby: „a) *dočasně opustil byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem, jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj vstupoval, b) se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.*“

⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Civilněprávní postih domácího násilí – úvahy de lege ferenda (zejména nad sněmovním tiskem č. 828). In *Právo proti domácímu násilí: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 52.

⁷ Zavedení nových ustanovení § 21a až 21d, které upravují oprávnění rozhodnout o vykázaní ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj. Novinkou byl i § 42n o zpracovávání osobních údajů v souvislosti s vykázaním ze společného obydlí a zákazem vstupu do něj.

⁸ § 142 odst. 1 chrání podílové spoluvlastníky, kdy stanoví, že v případě, že není možné rozdělení věci, přikáže soud věc za přiměřenou náhradu jednomu nebo více spoluvlastníkům a přitom přihlédne nejen k účelnému využití věci, ale i k násilnému chování jednoho ze spoluvlastníků vůči druhému. V novém § 705a se poslanecký návrh zabývá soužitím manželů, které se z důvodu násilného chování jednoho z manželů vůči druhému stane nenesitelným. V § 712 je doplněn odst. 7, který dává soudu možnost rozhodnout, že rozvedený manžel nemá právo na bytovou náhradu, jestliže se za trvání manželství nebo po rozvodu dopouštěl či dopouští vůči druhému manželovi nebo blízké osobě bydlící v bytě násilného chování.

⁹ Do tohoto zákona jsou vloženy § 74a a 74b, které se věnují pomoci osobám ohroženým násilím.

Na nový § 76b musela reagovat i obecná část upravující předběžné opatření. Proto je v § 74 odst. 2 doplněna věta: „*Účastníky řízení podle § 76b jsou navrhovatel a ten, vůči němuž návrh směřuje; navrhovatelem se rozumí osoba, jejíž život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost jsou jednáním osoby, proti které návrh směřuje, vážným způsobem ohroženy.*“

Paragraf 74 odst. 4 odráží to, že § 76a a 76b jsou zvláštními předběžnými opatřeními, a proto je třeba odlišně řešit i příslušnost soudu.¹⁰ Ustanovení § 75 v odst. 4 zdůrazňuje rychlost a efektivnost řízení stanovením povinnosti rozhodnout o návrhu na předběžné opatření bezodkladně, nejpozději do 48 hodin poté, co byl podán. Došlo také k rozšíření výčtu povinností, které mohou být předběžným opatřením uloženy. Dle § 76 odst. 1 jde o opuštění společného obydlí nebo i bezprostředního okolí (písm. g) a zdržení se setkávání a navazování kontaktů s osobou, která je v usnesení soudu označena (písm. h).

Jelikož by § 76b nemohl existovat bez vyřešení otázky výkonu tohoto rozhodnutí, došlo k vložení § 273b s názvem Výkon rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným.

I přesto, že návrh měl své kritiky, důvodová zpráva zdůrazňuje jeho význam spočívající v tom, že je třeba řešit jev, který je označován jako domácí násilí. To považuje za „*alarmující celospolečenský problém, který je třeba právně uchopit, pojmenovat a navrhnout prostředky umožňující jeho řešení*“.¹¹ Po projednání sněmovního tisku č. 828 představující novelu zákona, který poskytuje ochranu před domácím násilím, v Poslanecké sněmovně a v Senátu, byl zákon dne 31. 3. 2006 podepsán prezidentem republiky a 14. 4. 2006 vyhlášen ve Sbírce zákonů v částce 46 pod číslem 135/2006 Sb. Zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, se stal účinným k 1. 1. 2007. Legislativním procesem však neprošla změna zákona o přestupcích, změna občanského zákoníku a trestního řádu.

V současné době se připravuje zákon o zvláštních řízeních soudních, který oddělí nesporná řízení a jiná zvláštní řízení od řízení sporných, která nadále zůstanou v OSŘ. Zákon o ZŘS bude speciálním zákonem k OSŘ a vyjasní mnohé problémy spojené s uplatněním § 76b.

¹⁰ § 74 odst. 4 zní: „K rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření podle § 76a a 76b je příslušný okresní soud, který je místně příslušný pro obvod (okres) navrhovatele. Bude-li předběžné opatření podle § 76a nařízeno, soud předá po provedení jeho výkonu věc neprodleně soudu příslušnému podle § 88 písm. c). Bude-li nařízeno předběžné opatření podle § 76b, soud předá po provedení jeho výkonu věc neprodleně soudu příslušnému podle § 88 písm. a) nebo b). Má-li soud, kterému byla věc předána, za to, že není soudem uvedeným v § 88 písm. a), b) nebo c), předloží věc k rozhodnutí o příslušnosti svému nadřízenému soudu; tímto rozhodnutím je soud, jehož příslušnost byla určena, vázán.“

¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb. Sněmovní tisk 828/0, IV. volební období.

1.2 Smysl přijetí nové právní úpravy

Díky přijetí nového zákona došlo k významnému posunu v přístupu k domácímu násilí. Do 31. 12. 2006 to byla ohrožená osoba, která odcházela z domu, aby již nemusela čelit útokům ze strany osoby blízké.¹² Myslím si, že právě tato praxe mnohé oběti odradila od připuštění si možnosti odejít od násilníka, protože musely přemýšlet nad svou finanční situací a nad tím, jak zabezpečí základní životní potřeby své, případně i svých dětí. Od 1. 1. 2007 se situace změnila, když byl do právní úpravy včleněn institut vykázání. Náhle se k problematice domácího násilí začalo přistupovat opačně, tedy zákonodárce začal chránit ohroženou osobu a tím, kdo musel opustit společné obydlí, se stala násilná osoba. Znamená to jakousi sankci za společensky nežádoucí chování.

Smysl přijetí nového zákona můžeme spatřovat především v tom, že přinesl oběti domácího násilí novou možnost jak se účinně domoci ochrany před násilnou osobou. Před účinností tohoto zákona totiž měla osoba ohrožená domácím násilím v rámci občanskoprávního řízení dvě základní možnosti obrany svých práv.¹³ První z nich bylo podat dle § 13 OZ žalobu na zdržení se obtěžujícího chování. Oběť se tak může domáhat toho, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti a aby byly odstraněny následky těchto zásahů. Nedostatkem tohoto postupu je, že žaloba může být na pořad jednání zařazena až za několik měsíců či let a ohrožená osoba se tedy nedomůže rychlé a účinné pomoci. Oběť navíc musí najít dostatek sil k tomu, aby řízení iniciovala, a musí unést důkazní břemeno. Druhou variantou bylo podání návrhu na předběžné opatření dle § 74 a násl. OSŘ. V tomto případě může oběť domácího násilí dle § 76 OSŘ žádat, aby násilná osoba nenakládala s určitými právy, něco vykonala anebo se něčeho zdržela. Ani tato cesta není příliš vhodným řešením. Je pravda, že ohrožená osoba se v poměrně krátké době domůže vydání předběžného opatření, jelikož předseda senátu o něm rozhodne nejdéle do sedmi dnů od podání návrhu na nařízení předběžného opatření, nehrozí – li nebezpečí z prodlení - v tom případě musí rozhodnout bezodkladně.¹⁴ Dle mého názoru však není možné otálet s rozhodnutím, pokud se soud ze své činnosti dozví nebo pokud z okolností vyplývá, že jde o domácí násilí. Laxní přístup soudu by mohl způsobit ohrožení života a zdraví navrhovatele. I tady je však tím, kdo musí unést důkazní břemeno, oběť.

¹² DURDÍK: Nová legislativa v ČR v oblasti domácího násilí..., s. 35.

¹³ Oběti se nabízela a nabízí také možnost řešit domácí násilí trestněprávními prostředky – může podat na násilnou osobu trestní oznámení pro trestný čin ublížení na zdraví, znásilnění, omezování osobní svobody apod.

¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb. Sněmovní tisk 828/0, IV. volební období.

Je třeba zmínit, že osoba ohrožená domácím násilím mohla a stále může řešit svou situaci i jiným způsobem a může podat:

a) žalobu na vyklizení nemovitosti v případě, že je výlučným vlastníkem bytu, či nemovitosti a násilná osoba nemá k jednotce žádné užívací právo, které by bylo založeno například nájemní nebo podnájemní smlouvou,

b) žalobu na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví podle § 142 odst. 1 OZ, pokud je spolu s násilnou osobou podílovým spoluvlastníkem nemovitosti, či bytové jednotky,

c) žalobu na stanovení způsobu hospodaření se společnou věcí podle § 139 odst. 2 OZ, má – li dojít k vyloučení násilné osoby z užívání společné bytové jednotky, či nemovitosti,

d) žalobu dle § 20 zákona o rodině, v případě že dosud trvá společné jmění manželů ohrožené a násilné osoby k bytu, či domu, ve kterém oba společně bydlí nebo pokud společné jmění zaniklo, avšak doposud nebylo vypořádáno,

e) žalobu na zrušení a vypořádání společného nájmu bytu podle § 702 odst. 2 OZ,

f) žalobu o rozvod manželství a následné vypořádání společného jmění manželů dle § 149 OZ.¹⁵

Problémem však je, že při podání těchto žalob, je ohrožená osoba nucena vyčkat na rozhodnutí soudu a nedochází tak k eliminaci rizika dalších útoků.

Zákon poskytující novou a účinnou ochranu obětem domácího násilí staví na spolupráci policie, intervenčních center a soudu. Policie tímto zákonem získala oprávnění vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou toho, kdo je podezřelý z nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti.¹⁶ Intervenční centra mají osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, poskytnout bezprostřední individuální psychologickou a sociální pomoc.¹⁷ Úlohou soudu je pak prozkoumat návrh na vydání předběžného opatření podané obětí domácího násilí a v případě, že je důvodný, vykázat násilnou osobu ze společného obydlí a jeho bezprostředního okolí, nepovolit návrat do něj, případně zakázat navazování kontaktů s ohroženou osobou.

¹⁵ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodiněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 143–144.

¹⁶ § 21a zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 135/2006 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2007

¹⁷ § 74a zákona č. 47/2006 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 135/2006 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2007

Jak jsem zde nastínila, výsledkem kombinace institutu vykázání s prvky sociálně-právní ochrany a trestního práva je flexibilní reakce na nežádoucí jev. Když se však na tuto poskytnutou ochranu podíváme z druhé strany, může se zdát, že nová úprava sice ohroženou osobu „osvobodí“ od násilníka, ale vzápětí svěří její osud do rukou policie, intervenčních center a soudů, kteří o ní nadále rozhodují. Pomyslnou moc nad ohroženou osobou má však stát jen při prvotním zásahu – není zde totiž žádná možnost ohrožené osoby ovlivnit rozhodnutí policie o vykázání ani délku trvání tohoto opatření. Navíc exekutiva nemůže násilný vztah ukončit, k tomu se musí odhodlat sama ohrožená osoba. Úloha státu spočívá v tom, že poskytne osobě na nezbytně nutnou dobu rychlou a včasnou pomoc před hrozícím násilím.

Ohrožená osoba však často není schopna sama začít řešit problém, se kterým se potýká. Osoby čelící domácímu násilí v sobě vždy nemusí najít sílu vzepřít se útoku a po určité době začnou násilné chování vnímat jako běžné. Dle výzkumu společnosti STEM, která se zaměřila na problematiku domácího násilí,¹⁸ nemůže zůstat okolí lhostejné. Právě okolí v podobě příbuzných, sousedů nebo i lékařů může být hybnou silou, která přiměje ohroženou osobu postavit se násilí.

Domácí násilí přitom nemůže být řešeno pouze vykázáním násilníka, na což reaguje právě zákon č. 135/2006 Sb., který zajišťuje ochranu a bezpečí ohrožené osoby z dlouhodobějšího hlediska. Pokud by totiž došlo pouze k vykázání násilné osoby na omezenou dobu bez dalších navazujících opatření, hrozí, že se bude původní situace opakovat a je zde i nebezpečí zvyšující se intenzity násilí. Navíc cílem nového zákona je zvýšit informovanost obětí domácího násilí a tím je dovést k samostatnému rozhodnutí vyhledat pomoc u specializovaných subjektů jako jsou manželské poradny či neziskové organizace.

Na tomto místě je vhodné zmínit, že zákon č. 135/2006 Sb. vychází ze čtyř základních znaků domácího násilí:¹⁹

➤ **dlouhodobost a opakování**

Často je složité rozpoznat, kdy už jde o domácí násilí. Zřejmé je, že z jednoho útoku nemůžeme usuzovat, že dochází k domácímu násilí, i kdyby měl sebevážnější následky. Avšak jednorázovým násilným aktem může domácí násilí začít, tudíž není možné ponechat ho bez povšimnutí.

¹⁸ STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR, Domácí násilí II, červenec 2006 [online]. [cit. 23. října 2012]. Dostupné na <<http://www.stem.cz/clanek/1145>>.

¹⁹ Dostupné na <<http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>>. [cit. 23. října 2012].

Pro tento znak je typické střídání tří fází:²⁰

1. fáze narůstání napětí
2. fáze násilí
3. fáze klidu

Právě toto střídání znesnadňuje ohrožené osobě odhodlat se k řešení domácího násilí. Fázi násilí, kdy je oběť rozhodnuta od násilné osoby odejít, totiž vystřídá fáze klidu, kdy uvěří slibům, že útok už se opakovat nebude.

➤ **eskalace (zvyšování intenzity útoku)**

Společensky škodlivé chování může začít urážkami, přehlížením, snižováním lidské důstojnosti, zastrašováním a dospět až k fyzickému útoku, který může naplnit znaky trestného činu ohrožující zdraví nebo život.

V současných studiích je tento znak zpochybňován a přisuzuje se mu jen postavení „rizikového faktoru“.²¹ Tedy zvyšuje-li se četnost útoků a jejich závažnost se stupňuje, jde o větší rizikovost a vyšší stupeň ohrožení osoby. Výzkumy však ukázaly, že existují případy, ve kterých nedochází k eskalaci, útoky jsou tedy stejné intenzity, avšak nelze dojít k závěru, že se o domácí násilí nejedná.

➤ **blízký vztah osoby ohrožené a násilné a rozdělení jejich rolí**

Pokud by mezi osobami docházelo ke střídání rolí osoby ohrožené a násilné nebo by se obě osoby napadaly navzájem, nešlo by o domácí násilí. V případě domácího násilí je jedna osoba po celou dobu tou, která je týraná a druhá je tou, která útočí. Právě toto neměnné rozdělení rolí vede u ohrožené osoby k syndromu týraného partnera, kdy nejzávažnějším projevem je naučená bezmoc. Týraná osoba dlouhodobě snáší útoky ze strany násilné osoby, snaží se domácí násilí skrývat před veřejností a obviňuje z něj sebe.²²

➤ **specifičnost místa, kde k domácímu násilí dochází**

²⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Styk dítěte s násilným rodičem v kontextu domácího násilí. *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 11, s. 1.

²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, PTÁČEK, Radek, ŽUKOV, Ilja. Aktuální otázky domácího násilí v soudně znalecké praxi. *Česká a slovenská psychiatrie* [online]. 2010 [cit. 23. října 2012]. Dostupné na <<http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=640>>.

²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Změny v řešení domácího násilí od 1. 1. 2007. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 1, s. 6-7.

Násilná osoba si k útokům vybírá místo, které není kontrolováno společností, je neveřejné. Nejčastěji půjde o společně obývaný byt či dům.

Aby šlo o domácí násilí, musí být naplněny všechny čtyři znaky současně. Pro účely trestní praxe se přihlíží i k podpůrným znakům, ke kterým u ohrožené osoby patří zřejmý strach z násilné osoby či snížená schopnost určit počet incidentů. Na straně násilné osoby jde o odmítání odpovědnosti nebo fenomén tzv. dvojí tváře.²³ Pachatel se navenek tváří jako spořádaný člověk a vytváří iluzi spokojené domácnosti, v soukromí se však projeví jeho násilné sklony a touha po nadřazenosti.

Dále je třeba poukázat na to, že cílem ohrožené osoby není potrestání násilné osoby, ale ukončení násilí. Proto zákon nesleduje kriminalizaci násilné osoby, ale používá opatření sociálně - právního charakteru a tím působí preventivně.

Ke správnému pochopení zákona o ochraně před domácím násilím je nutné přihlídnout k zásadám, na kterých stojí.²⁴

- zásada priority práv – do soukromé sféry může stát zasáhnout jen v případě, že je to nezbytné pro ochranu základních práv a svobod člověka
- zásada subsidiarity – občanskoprávní úprava ochrany před domácím násilím se užije jen tehdy, pokud násilný útok nedosáhne takové intenzity, která by vedla k nutnosti poskytnout ochranu trestními opatřeními
- zásada hrozby nebezpečí – úprava má chránit ohroženou osobu před budoucími útoky, čímž působí preventivně
- zásada přiměřenosti a minimalizace zásahů – zákrok ze strany státních orgánů má být takového rozsahu, aby co nejméně zasahoval do ústavně zaručených práv a svobod osob
- zásada výměny informací – právní úprava předpokládá spolupráci Policie ČR, orgánů sociálně – právní ochrany a intervenčních center

Důvodem přijetí nové právní úpravy je rychlá reakce na vážný společenský problém označovaný jako domácí násilí. Zákonodárce zde zdůraznil především zájem státu na ochraně ohrožené osoby a snahu o zamezení dalších útoků ze strany násilné osoby. Nový institut vykazání poskytuje ohrožené osobě potřebný čas na uvědomění si situace, v níž se nachází a zvážení možnosti využít další právní prostředky (žaloba o rozvod manželství, podání trestního oznámení), případně spolupracovat s intervenčními centry.

²³ Tamtéž.

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb. Sněmovní tisk 828/0, IV. volební období.

1.3 Povaha předběžného opatření dle § 76b OSŘ

V životě člověka mohou nastat situace, kdy není možné čekat, až bude vydáno rozhodnutí ve věci samé a je třeba poskytnout alespoň dočasnou ochranu práv. Na tyto případy myslel zákonodárce, když do části druhé OSŘ zařadil předběžná opatření, která právě tuto prozatímní, ale účinnou ochranu poskytují. Smyslem předběžných opatření je upravit práva a povinnosti osob v době, kdy ještě není zahájeno řízení ve věci samé nebo kdy už sice řízení zahájeno je, ale dosud nebylo vydáno rozhodnutí. Je třeba dodat, že předběžným opatřením se nepřejudikují práva a povinnosti účastníků ani třetích osob. O nich rozhodne soud až v řízení ve věci samé.

Úprava předběžných opatření není novým institutem. Soudy měly tento institut k dispozici již v zákoně č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád),²⁵ který byl účinný do 31. 12. 1950. Také občanský soudní řád z roku 1950 (zákon č. 142/1950 Sb.) zahrnoval předběžná opatření, a to v § 219 až 229.²⁶ Občanský soudní řád, který platí dodnes (zákon č. 99/1963 Sb.), nabyt účinnosti 1. 4. 1964. Jelikož je třeba reagovat na nedostatky zjištěné praxí, připravuje se zákon o ZŘS, který bude upravovat nesporná a jiná zvláštní řízení, mezi něž patří právě předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí.

Jak uvádí komentáře k OSŘ,²⁷ současná úprava řízení o předběžném opatření není úplná a zákon ani neodkazuje na ustanovení obsažená v ostatních částech OSŘ. Ze systematiky zákona však vyplývá, že pro tato řízení upravená v části druhé se plně použijí ustanovení části první. Ze soudní praxe lze dovodit, že je možné přiměřeně užít i ustanovení nacházející se v části třetí.

Již bylo řečeno, že institut předběžného opatření je upraven v části druhé OSŘ, která upravuje činnost soudu před zahájením soudního řízení. Z tohoto však nelze dovozovat, že se tento institut nemůže uplatnit i v průběhu zahájeného řízení.

Obecné předběžné opatření lze nařídít, je – li třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo je – li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Tímto obecným předběžným opatřením mohou být uloženy povinnosti, které demonstrativně vypočítává § 76 v odst. 1. Jsou jimi: platit výživné v nezbytné míře, odevzdat dítě do péče druhého z rodičů (příp. do péče toho, koho soud označí), poskytnout alespoň část pracovní

²⁵ Tato právní úprava obsahovala institut předběžného opatření v § 370 až 402.

²⁶ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. (ed). *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 418.

²⁷ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 418-419.; JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 307–308.

odměny, složit peněžitou částku nebo věc do úschovy u soudu, nenakládat s určitými věcmi nebo právy a něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco snášet.

Samostatná pozornost je věnována zvláštním předběžným opatřením v § 76a a 76b. § 76a zahrnuje dva druhy předběžných opatření, a to předběžné opatření provedené umístěním dítěte ve vhodném prostředí a předběžné opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. § 76b se budu věnovat dále.

1.3.1 Předpoklady k předběžnému opatření dle § 76b OSŘ

Již v samotném § 74 OSŘ je uvedeno, že před zahájením řízení může být nařízeno předběžné opatření, pokud je třeba zatímně upravit poměry mezi účastníky. Na to navazuje § 76 odst. 1 písm. f), který stanoví, že předběžným opatřením může být účastníku uloženo, aby něco konal, něčeho se zdržel nebo něco strpěl. Konkrétnějším je pak ustanovení § 76b, jež umožňuje uložit speciální povinnosti tomu, kdo vážně ohrožuje život, zdraví, svobodu nebo lidskou důstojnost navrhovatele. To, že zákon stanoví požadavek ohrožení „vážným způsobem“, neznamená, že ohrožení života, zdraví, svobody či lidské důstojnosti „jiným než vážným způsobem“ by bylo dovoleno.²⁸ Ve „vážném ohrožení“ je třeba spatřovat projev výjimečnosti poskytované ochrany.

Je zřejmé, že předpokladem nařízení předběžného opatření je vážné ohrožení života, zdraví, svobody či lidské důstojnosti navrhovatele. V zákoně však není výslovně řečeno, zda ten, kdo navrhovatele takto ohrožuje, s ním musí sdílet společné obydlí. Co je společné obydlí uvádí § 74 v odst. 5, kdy za něj považuje „*dům, byt, místnost nebo jiný prostor společně obývaný s navrhovatelem*“. Z tohoto ustanovení vyplývá, že § 76b bude řešit jen poměry osob, které mají nebo měly společné obydlí. Toto tvrzení podporuje i určení místní příslušnosti soudu. K opačnému závěru může vést výklad ustanovení § 76b, který v odst. 1 v písm. c) a d) společné obydlí navrhovatele a násilné osoby nutně nepředpokládá.²⁹

Kdybychom se přiklonili k tomu, že se úprava vztahuje jen na osoby, které spolu žijí ve společném obydlí, došlo by ke snížení ochrany ostatních osob, což dle mého názoru zákonodárce nezamýšlel, když novelou zákona č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozšířil výčet povinností, které mohou být násilné osobě uloženy.³⁰ Osoby nemající společné obydlí by se pak musely domáhat ochrany dle § 76 odst. 1 písm. f) ve vazbě na ochranu

²⁸ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 455.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Šlo o zákaz vstupovat do bezprostředního okolí společného obydlí a zdržovat se tam a zákaz tzv. „stalkingu“, který představuje povinnost zdržet se nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele.

osobnosti.³¹ V těchto věcech je příslušný dle § 9 odst. 2 písm. a) OSŘ krajský soud. Nevýhodou tohoto postupu je, že ohrožená osoba se nevyhne povinnosti složit jistotu ve výši 10 000 Kč, pokud neprokáže, že jsou u ní splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Navíc soud sice rozhoduje bezodkladně, nejpozději do sedmi dnů, ne však do 48 hodin jako v případě § 76b. Naopak za výhodu lze považovat to, že předběžné opatření netrvá jen jeden měsíc od vykonatelnosti, případně ode dne uplynutí lhůty stanovené v zákoně o Policii ČR, ale až do doby, kdy je vyhověno návrhu ve věci samé a uplynula lhůta 15 dnů od vykonatelnosti rozhodnutí o věci, popřípadě do doby, kdy soud návrh zamítne či uplyne lhůta pro podání návrhu na zahájení řízení.³²

Na závěr bych k problému společného obydlí dodala, že i NOZ obsahuje úpravu týkající se domácího násilí. V § 751 – 753 poskytuje ochranu manželu, rozvedenému manželu či osobě žijící v rodinné domácnosti, je-li dotčen tělesným nebo duševním násilím. V těchto ustanoveních zákonodárce předpokládá společné obydlí.

Obětím domácího násilí je poskytována tzv. dvoustupňová ochrana. Kromě soudní ochrany prostřednictvím zvláštního předběžného opatření dle § 76b, může ohrožená osoba využít ochranu policejními orgány dle zákona o Policii ČR.³³ Podání návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b nebrání situace, kdy došlo k vykázaní násilné osoby ze společného obydlí policistou. Ten může zakročit, pokud ze zjištěných skutečností lze důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti.³⁴ Byl – li návrh na vydání předběžného opatření podle § 76b podán před uplynutím lhůty deseti dnů od vykázaní provedeného policistou, trvá vykázaní až do dne, kdy nabude právní moci usnesení soudu, kterým bylo rozhodnuto o návrhu na nařízení předběžného opatření. Naopak vykázaní policistou není podmínkou pro podání návrhu na nařízení předběžného opatření.

1.3.2 Povinnosti uložené zvláštním předběžným opatřením

Před významnou novelou OSŘ provedenou zákonem č. 218/2009 Sb. mohl soud uložit tomu, proti němuž návrh směřuje (zde je označován jako účastník), zejména aby

³¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 67.

³² ČUHELOVÁ, Kateřina. Právní nástroje ochrany před neoprávněným sledováním a obtěžováním. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 15, s. 560.

³³ BARTONÍČKOVÁ, Klára. Stručný přehled možných nástrojů ochrany před domácím násilím se zaměřením na procesněprávní prostředky dle občanského soudního řádu. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Pocula Petru Hlavsovi*. Olomouc: Iuridicum Olomucense, 2009, s. 16.

³⁴ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů v § 44 uvádí, že v případě lidské důstojnosti musí dojít k zvlášť závažnému útoku.

„a) dočasně opustil byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem (dále jen "společné obydlí"), jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj nevstupoval,

b) se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.“

Dle důvodové zprávy k zákonu č. 218/2009 Sb. je smyslem novelizace „*doplnit ustanovení týkající se domácího násilí, která v občanském soudním řádu chybí, blíže specifikovat jednotlivé instituty domácího násilí a odstranit interpretační potíže jednotlivých ustanovení, které vznikly v souvislosti s praktickým užíváním tohoto institutu.*“³⁵ Na základě toho byl rozšířen demonstrativní výčet povinností, z nichž jednu předseda senátu uloží tomu, proti němuž návrh směřuje. Jde zejména o to, aby:

„a) opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,

b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,

c) se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo

d) se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.“

Zřejmým rozdílem v těchto úpravách je to, že předseda senátu před novelou zákona č. 218/2009 Sb. „mohl“ uložit některé z opatření, nešlo tedy o jeho povinnost. Dnešní úprava je kogentní a předsedovi senátu příkazuje v dané situaci uložit některou z povinností obsaženou v demonstrativním výčtu. Změnou je i to, že došlo k vypuštění slova „dočasně“ při opuštění bytu či domu a vynechána byla i povinnost zdržet se navazování kontaktů s navrhovatelem.

Nutnost rozšířit výčet povinností zřejmě spočívala i v tom, že domácí násilí bylo v občanskoprávní rovině upraveno v podstatě jen procesním předpisem a bylo tedy třeba zdokonalit ochranu ohrožené osoby. Změnu přináší přijetí NOZ, který si klade za cíl zakotvit ochranu před domácím násilím v hmotném právu. Zatímco existující předpisy poskytují ohrožené osobě okamžitou ochranu, NOZ považuje za vhodné chránit dotčené osoby po delší dobu.³⁶ Proto dle § 752 může omezit nebo vyloučit právo bydlení násilného manžela až na šest měsíců, přičemž na návrh může soud rozhodnout znovu, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody. Úprava v NOZ by tedy měla navazovat na předběžné opatření dle § 76b OSŘ a být

³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2009 Sb. Sněmovní tisk 559/0, V. volební období.

³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Sněmovní tisk 362/0, VI. volební období.

tak řízením ve věci samé, samozřejmě může být také aplikována, aniž by předcházelo předběžné opatření.

NOZ v § 3021 pamatuje i na situace, kdy k domácímu násilí dochází mezi osobami, které spolu žijí, ale nejsou manželé. Negativní jev domácího násilí pak zohledňuje také v ustanovení § 762, kdy výživné nemůže žádat ten z manželů, který se dopustil vůči druhému manželu jednání, které naplňuje znaky domácího násilí. Zákonodárce nezapomněl promítnout násilné chování do ustanovení § 1482, kde vyloučil z dědického práva manžela zůstavitele, který se dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí a zároveň i kvůli tomuto probíhá v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství.

V případě první povinnosti, kdy musí násilná osoba opustit společné obydlí a bezprostřední okolí, jde o významný zásah do nedotknutelnosti obydlí zaručené čl. 12 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Protože zájem na ochraně života, zdraví, osobní svobody a lidské důstojnosti převyšuje nad nedotknutelností obydlí, je tento zásah dovolený.

Zatímco pojem „společné obydlí“ je díky definici uvedené v § 74 odst. 5 jasný, potíže může činit interpretace „bezprostřední okolí“. V zákoně tento výraz vysvětlen není a jeho výklad je ponechán na úvaze soudu. I na něm tedy závisí, jak tento pojem bude v rozsudku prezentovat. Nabízí se dva možné způsoby. Buď v usnesení uvede jen tento pojem bez bližšího určení, nebo „bezprostřední okolí“ specifikuje v tom smyslu, že sdělí i vzdálenost od společného obydlí.³⁷ Tento postup zřejmě vychází z praxe policie, která při vykázání vymezuje vzdálenost od společného obydlí ohrožené a násilné osoby v metrech.³⁸ Domnívám se, že určení bezprostředního okolí nabývá na významu jen tehdy, pokud soud zároveň neukládá povinnost zdržet se setkávání s ohroženou osobou.

Písmeno b) zakazuje násilné osobě vstup do bezprostředního okolí společného obydlí, kdy tento prostor je v rozhodnutí určen vzdáleností od domovních dveří nemovitosti, případně od společných částí domu.

Při uložení povinnosti zdržet se setkávání s navrhovatelem je vhodné vyloučit ze zákazu určité okamžiky, například účast na soudním jednání nebo předávání dítěte.

Povinnost zdržet se nežádoucího sledování a obtěžování se vztahuje na případ stalkingu, kdy násilná osoba je posedlá zájmem o oběť.³⁹

Jak jsem již zmínila, výčet povinností v § 76b nebyl a není taxativní. Jde o nejčastější „tresty“, které násilnou osobu postihují. Z toho plyne, že soud může přistoupit k uložení i

³⁷ Nejčastěji se jedná o 50 až 100 metrů.

³⁸ ČUHELOVÁ, Kateřina. Předběžné opatření ve věcech domácího násilí. *Právní rádce*, 2009, roč. 17, č. 1. s. 18.

³⁹ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ: *Řízení ve věcech rodinněprávních...*, s. 135-136.

jiných opatření, pokud žádná z uvedených možností není pro daný případ vhodná. S využitím zásady proporcionality je nutné, aby uložená povinnost odpovídala protiprávnímu jednání násilné osoby.

Odstavec 2 § 76b umožňuje soudu s přihlédnutím k oprávněným zájmům násilné osoby stanovit výjimky z plnění povinností uložených předběžným opatřením, čímž se poskytuje této osobě jakási ochrana. Důležité je, aby újma na straně násilné osoby nebyla nepřiměřená výhodám vyplývajícím z rozhodnutí pro navrhovatele. V případě, že se po nařízení předběžného opatření zjistí, že uložené povinnosti jsou nepřiměřené oprávněným zájmům násilné osoby, může soud i bez návrhu stanovit z těchto povinností usnesením výjimku, a to buď na určitou dobu, jednorázově nebo i opakovaně.⁴⁰ Případem, kdy by mohlo k takové výjimce dojít, je situace, kdy účastníky řízení jsou rodiče nezletilých dětí, a otci je umožněno stýkat se s dětmi na základě rozhodnutí soudu jen za přítomnosti matky.⁴¹ Jiným příkladem může být stav, kdy jak násilná osoba, tak i osoba ohrožená pracují u stejného zaměstnavatele. Je nemyslitelné, aby kvůli zákazu setkávání se s navrhovatelem, nemohl jeden z účastníků navštěvovat zaměstnání. Zaměstnavatel by v tomto případě mohl převést jednoho z nich na jinou práci, nebo soud může stanovit výše zmíněnou výjimku, kdy uložený zákaz nebude platit v zaměstnání.

1.4 Návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76b OSŘ

Nezbytnou podmínkou pro zahájení řízení o předběžném opatření dle § 76b OSŘ je podání návrhu. Aktivně legitimována je osoba, jejíž život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost byly jednáním toho, proti němuž návrh směřuje, vážným způsobem ohroženy. Výhoda tohoto podání spočívá v tom, že navrhovatel je osvobozen od povinnosti složit jistotu ve výši 10 000 Kč.⁴² Účelem úhrady této peněžité částky je zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by mohla předběžným opatřením vzniknout. Zákonodárce k tomu zřejmě vedl fakt, že s ohledem na situaci ohrožené osoby, tedy navrhovatele, by v mnoha případech bylo obtížné tuto nemalou finanční částku obstarat. Stejně tak není navrhovatel povinen zaplatit soudní poplatek za návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76b.^{43,44}

⁴⁰ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 456.

⁴¹ ČUHELOVÁ: *Předběžné opatření ve věcech...*, s. 18.

⁴² § 75b odst. 3 OSŘ

⁴³ § 11 odst. 2 písm. s) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ Tak tomu však nebylo vždy, před novelou zákona č. 218/2011 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byl navrhovatel povinen

Významným pomocníkem při podání návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b mohou být neziskové organizace jako je Bílý kruh bezpečí, ProFem o. p. s., Persefona o. s. nebo Acorus o. s., které poskytují ohroženým osobám nejen dostatek informací o domácím násilí, ale v některých svých publikacích uvádí i vzory podání.

1.4.1 Podání návrhu

Dle § 74 odst. 3 OSŘ se návrh podává u soudu, který je příslušný k řízení o věci. Věcně příslušným soudem tedy bude stejně jako v případě obecného předběžného opatření okresní soud. Rozdíl spočívá v místní příslušnosti. Zatímco obecně se místní příslušnost určuje podle toho, který soud je místně příslušný k řízení o věci dle § 84 až 89a, pro zvláštní předběžná opatření zákonodárce zvolil speciální úpravu.

Před výše zmiňovanou novelou provedenou zákonem č. 218/2009 Sb. rozhodoval o návrhu na předběžné opatření dle § 76b okresní soud místně příslušný pro obvod (okres) navrhovatele.⁴⁵ Tato úprava místní příslušnosti soudu byla společná pro obě zvláštní předběžná opatření, tedy jak pro ochranu před domácím násilím v § 76b, tak i pro ochranu nezletilého dítěte v § 76a. Po novele zůstala úprava nezměněná pro § 76a, v případě § 76b dnes musí být návrh podán k okresnímu soudu, v jehož obvodu je nebo byl dům, byt, místnost nebo jiný prostor společně obývaný s navrhovatelem.⁴⁶

V této souvislosti se nabízí otázka, kam má být návrh podán v případě stalkingu. Situace je bezproblémová, pokud jde o tzv. expartner-stalking, tedy když násilí pokračuje i přes to, že pronásledovatel již s ohroženou osobou nežije ve společném obydlí. V takovém případě se návrh podává k soudu, kde byl dům, byt, místnost nebo jiný prostor, v němž společně žili. Řešení není úplně jasné, jestliže osoba ohrožená stalkingem neměla a nemá s pronásledovatelem společné obydlí. Zde by se ohrožená osoba měla domáhat ochrany nikoli dle § 76b, ale podle § 76 odst. 1 písm. f). Návrh se v tomto případě podává dle § 9 odst. 2 písm. a) u krajského soudu, jelikož jde o návrh směřující k ochraně osobnosti.⁴⁷

Dnešní právní úprava, kdy část ustanovení týkajících se zvláštního předběžného opatření je v obecné části předběžných opatření, není dle mého názoru příliš vhodná, protože může vzbuzovat dojem nekonceptčnosti a nelogické struktury.

zaplatit soudní poplatek ve výši 500 Kč, pokud neosvědčil, že jsou u něj splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu ust. § 138 OSŘ.

⁴⁵ § 74 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 7/2009 Sb. účinném ke dni 1. července 2009

⁴⁶ § 74 odst. 5 OSŘ

⁴⁷ ČUHELOVÁ: Právní nástroje ochrany..., s. 559.

Připravovaný návrh zákona o ZŘS v § 388 vychází z nynější koncepce předběžného opatření dle § 76b OSŘ. Co považuji za velký klad je, že příslušným soudem k rozhodnutí je obecný soud navrhovatele. Tím jsou odstraněny nedostatky platné a účinné právní úpravy, jejíž dikce váže příslušnost soudu na společné obydlí.

1.4.2 Náležitosti návrhu

Návrh na nařízení předběžného opatření podle § 76b musí stejně jako jiná podání obsahovat obecné náležitosti stanovené v § 42 odst. 4 OSŘ - z návrhu musí být zřejmé, kterému soudu je určeno, kdo ho činí, které věci se týká a co sleduje. Na závěr je třeba připojit datum a podpis podatele nebo jeho zástupce.

V § 75 odst. 4 jsou uvedeny další (speciální) náležitosti: *„jméno, příjmení a bydliště účastníků, popřípadě též jejich zástupců a vylíčení rozhodných skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření“*. V návrhu nemusí být uvedeno, že se navrhovatel domáhá vydání předběžného opatření dle § 76b OSŘ, nikoli klasického předběžného opatření. Myslím si, že takovéto označení podání by soud upozornilo na nutnost rychlého vyřízení věci, a proto by bylo vhodné zařadit i tuto náležitost mezi ostatní.

Věrohodné vylíčení rozhodných skutečností je v tomto případě důležitější než skutečný stav. Právě na základě navrhovatelem předložených tvrzení musí soud dospět k názoru, že jsou splněny podmínky pro nařízení předběžného opatření dle § 76b OSŘ, protože sám si skutkový stav vzhledem ke krátké lhůtě pro rozhodnutí zjistit nemůže.⁴⁸ Návrh by měl tedy obsahovat informace o tom, jakým způsobem k domácímu násilí dochází – čím jsou údery prováděny (např. úder pěstí), do jakých míst směřují, popsání pocitů, v případě psychického násilí je možné uvést, že násilná osoba omezovala ohroženou osobu v pohybu, zakazovala jí kontakt s příbuznými a přáteli, vyhrožovala jí zabitím.⁴⁹ Dle § 75 odst. 5 musí navrhovatel připojit k návrhu listiny, jichž se dovolává. Tyto listiny slouží jako podklad pro nařízení předběžného opatření a je proto vhodné předkládat lékařské zprávy, záznamy policie nebo zprávy intervenčního centra.

Co se týče formy návrhu, je třeba vycházet z obecného ustanovení § 42 odst. 1 OSŘ. Dle něj může ohrožená osoba podání učinit pouze písemně (v listinné i elektronické podobě), nikoli však ústně do protokolu. Podle mého názoru je vhodné zařadit řízení ve věcech ochrany

⁴⁸ HLUŠTÍK, Petr. Postup dle § 76b OSŘ - zkušenosti z praxe. In *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 1225.

⁴⁹ ČUHELOVÁ: Předběžné opatření ve věcech..., s. 22.

proti domácímu násilí do taxativního výčtu řízení, které lze učinit ústně do protokolu tak, jak to činí návrh zákona o ZŘS v § 14.

S ohledem na § 75c odst. 4 OSŘ, kdy pro předběžné opatření je rozhodující stav v době vyhlášení (vydání) usnesení soudu prvního stupně, musí být uvedeny všechny rozhodné skutečnosti a předloženy všechny důležité listiny do rozhodnutí soudu prvního stupně. Odvolací soud k nim totiž přihlédnout nemůže.⁵⁰

Pokud návrh na nařízení obecného předběžného opatření neobsahuje všechny náležitosti, je nesrozumitelný nebo neurčitý a pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení, předseda senátu ho dle § 75a OSŘ odmítne. Ustanovení § 43, které obsahuje výzvu k opravě nebo doplnění podání, se v případě předběžných opatření nepoužije z důvodu krátké časové lhůty k vydání rozhodnutí. Jinak je tomu ale u zvláštního předběžného opatření § 76b, jelikož § 75a odst. 2 takový postup vylučuje. Nabízí se tedy otázka, jak soud s takovýmto vadným podáním naloží. Winterová uvádí, že pro nedostatek náležitostí návrh nelze odmítnout.⁵¹ Znamená to tedy, že soud bude s podáním nakládat jako s řádným, i když nedojde k odstranění nedostatků? V takovém případě by dle mého názoru musel být návrh zamítnut, protože by soud neznal podstatné náležitosti, případně ani potřebný skutkový stav. Proto si myslím, že § 43 by měl být použit i v případě tohoto zvláštního předběžného opatření, i když by se dodržení pořádkové lhůty 48 hodin pro vydání rozhodnutí stalo nereálným. Bylo by třeba zajistit, aby se rozhodnutí vydalo v co nejkratší době. Řešení bych viděla v určení lhůty pro vydání usnesení, kterým soud vyzývá k odstranění nedostatků návrhu.

Jiným možným postupem v případě nesrozumitelného či neurčitého podání je, že soud v rámci 48 hodinové lhůty zabezpečí odstranění nedostatku návrhu poučením navrhovatele o způsobu opravy, pro kterou mu stanoví lhůtu. Problém nastane, pokud na sebe účastník neuvede jiné spojení než adresu místa trvalého bydliště. V takovém případě nemůže soud využít telefon, e-mail, fax ani ostatní komunikační prostředky a jedinou možností je výslech účastníka na uvedené kontaktní adrese. Účastník však nemusí být zrovna doma nebo může projevit s výslechem nesouhlas.⁵²

S těmito problémy aplikační praxe se vypořádal návrh zákona o ZŘS v § 390 odst. 2. Pokud návrh neobsahuje všechny náležitosti a tyto nedostatky brání soudci v rozhodnutí, poskytuje se navrhovateli možnost opravy. Ani tentokrát není připuštěno použití § 43, ale

⁵⁰ ČUHELOVÁ, Kateřina. Rozhodnutí o předběžném opatření podle § 76b OSŘ, problémy, se kterými se potýká soud. In *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 1216.

⁵¹ WINTEROVÁ, Alena. In ŠKÁROVÁ, Marta a kol. (ed). *OSŘ s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009, s. 147.

⁵² HLUŠTÍK: Postup dle § 76b OSŘ..., s. 1226.

soud uváží, zda navrhovatele ve lhůtě stanovené pro rozhodnutí vyzve k doplnění návrhu.⁵³ Jestliže taková výzva není možná nebo navrhovatel ve lhůtě 48 hodin nedoplní své podání, soud návrh odmítne.

1.5 Účastníci řízení o předběžném opatření dle § 76b OSŘ

Kdo je účastníkem řízení stanoví § 74 odst. 2 v druhé větě. Za účastníky řízení dle § 76b označuje navrhovatele (osobu ohroženou) a toho, vůči němuž návrh směřuje (osobu, která bývá často označována jako odpůrce⁵⁴). Jde o tzv. druhou definici účastníků,⁵⁵ z čehož vyplývá, že nikdo jiný být účastníkem nemůže. Komentář Drápala uvádí, že pro § 76b platí i první věta ustanovení, tedy že účastníky jsou navrhovatel a ti, kteří by jimi byli, kdyby šlo o věc samu. Zdůvodňuje to tím, že cílem řízení dle § 76b je rovněž předběžně upravit práva a povinnosti účastníků a mohou se ho účastnit jen ti, jejichž práva a povinnosti budou s definitivní platností vyřešena v řízení podle části třetí OSŘ.⁵⁶ Souhlasím s tímto názorem, protože kdyby první věta pro předběžné opatření dle § 76b platit neměla, zákonodárce by ji pravděpodobně dal do samostatného odstavce. Vyskytuje se však i názor opačný.⁵⁷

Před novelou provedenou zákonem č. 218/2009 Sb. byla v § 74 odst. 2 i definice navrhovatele. Ta se shodovala s definicí vyplývající ze samotného ustanovení § 76b odst. 1, a proto mohla být novelou bez dalšího vypuštěna. Navíc jak poukazuje Javůrková, definice navrhovatele byla problematická, jelikož obecně je navrhovatelem osoba, která návrh podává, bez ohledu na to, zda je její život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost ohrožena.⁵⁸

Dle OSŘ je v případě § 76b navrhovatelem ten, jehož život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost jsou vážným způsobem ohroženy. NOZ zavedl možnost podat návrh i za dítě či jinou třetí osobu. V § 751 se uvádí, že pokud se stane společné bydlení manželů pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu domácího násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti žije spolu s manžely, může na návrh dotčeného manžela zakročit soud.⁵⁹ Podstatná je tedy pro zákonodárce nesnesitelnost soužití v důsledku násilí v rodině, nikoli pouze násilí vůči jednomu z manželů. Tento rozdíl v právních předpisech je možné

⁵³ Důvodová zpráva k návrhu zákona o zvláštních řízeních soudních. [cit. 24. února 2013]. Dostupné na <<http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK8YGKM5VS>>.

⁵⁴ Dle § 391 odst. 1 ZŘS jsou účastníky navrhovatel a odpůrce, popř. osoba, vůči níž násilí směřuje.

⁵⁵ § 94 odst. 2 OSŘ: „Účastníky řízení jsou také navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje.“

⁵⁶ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 421.

⁵⁷ ČUHELOVÁ: *Rozhodnutí o předběžném opatření...*, s. 1215.

⁵⁸ JAVŮRKOVÁ: *Občanský soudní řád...*, s. 309.

⁵⁹ Stejně se postupuje, pokud jde o rozvedené manžele, nebo když manželé/rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.

překonat ve prospěch širěji pojaté aktivní legitimace v NOZ pomocí zásady *lex posterior derogat legi priori*.⁶⁰

Problematickým se mi jeví § 753, na základě kterého se ochrany může domáhat i osoba, která žije spolu s manžely nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti. Zde není jasné, zda zákonodárce chce umožnit osobě, která není domácím násilím přímo dotčena, podat návrh a tím zamezit tomu, aby bylo spolužijící osobě ubližováno, nebo zda účelem ustanovení je možnost této třetí osoby bránit se domácímu násilí, kterému je přímo vystavena.

Pro úplnost je třeba dodat, že návrh zákona o ZŘS navrhovatele blíže nespecifikuje, tudíž to dle mého názoru může být jak osoba přímo vystavená domácímu násilí, tak i osoba, která je „pouhým“ svědkem násilí páchaného na jiném.

Pokud jde o současnou situaci upravenou platnými a účinnými předpisy, musíme uvažovat nad tím, zda navrhovatelem může být nezletilé dítě. Nejdříve je třeba posoudit jeho procesní způsobilost. Nezletilá osoba je procesně způsobilá v takovém rozsahu, v jakém má způsobilost k právním úkonům, přičemž se přihlíží k úrovni její rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku. V případě, že soud dospěje k závěru, že nezletilec nemá plnou procesní způsobilost, musí být v řízení zastoupen svými zákonnými zástupci.⁶¹

Nezletilý může být navrhovatelem předběžného opatření, pokud je podáván návrh proti osobě, která není jeho zákonným zástupcem a tento návrh podávají za nezletilce jeho rodiče coby zákonní zástupci. Častější je však situace, kdy návrh směřuje proti zákonnému zástupci dítěte. V této souvislosti se vyskytl problém, zda matka může za dítě podat návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76b proti druhému zákonnému zástupci – otci. Při důsledném uplatňování výše uvedené definice účastníků účastníkem řízení nemůže být nikdo další než osoba ohrožená domácím násilím (navrhovatel) a násilná osoba (ten, vůči němuž návrh směřuje).⁶² V případech, kdy návrh na nařízení předběžného opatření za dítě podá matka, jako jeho zákonná zástupkyně, nerozhodují soudy jednotně.⁶³ Některé soudy návrh matky na nařízení předběžného opatření dle § 76b zamítly s tím, že nezletilec není účastníkem a matka se má domáhat ochrany svého dítěte u opatrovnického soudu.⁶⁴ Jindy byla rozhodnutí

⁶⁰ ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠÍNOVÁ, Renáta. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rektifikací soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 3, s. 106.

⁶¹ § 20, 22 OSŘ

⁶² Je třeba zmínit, že navrhovatel může být na základě plné moci pověřen k zastupování jiné osoby a tím se tedy může domáhat uložení předběžného opatření dle § 76b v podobě zákazu setkávání se a navazování kontaktů s jinou osobou.

⁶³ ČUHELOVÁ, Kateřina. Zákaz setkávání otce s nezletilým dítětem a ustanovení § 76b OSŘ. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 10, s. 41.

⁶⁴ Rozsudek Okresního soudu ve Znojmě, sp. zn. 12 Nc 2151/2008, cit. dle ČUHELOVÁ: Zákaz setkávání otce..., s. 41.

o výchově a výživě nezletilého vyloučena k samostatnému projednání a rozhodnutí dle § 112 odst. 2 OSŘ.⁶⁵ Najdou se však soudy, které se v odůvodnění vůbec nezabývaly tím, zda je nezletilec účastníkem a uložily násilné osobě povinnost zdržet se setkávání nejen s matkou, ale i s dítětem. Tak tomu bylo např. v usnesení Okresního soudu v Břeclavi,⁶⁶ kdy soud uložil otci povinnost zdržet se setkávání a navazování kontaktů s navrhovatelem, kterými byla matka a tři nezletilé děti. Tyto děti byly ve věku 8, 16 a 17 let, všechny zastoupeny matkou jako zákonnou zástupkyní. Násilí směřovalo jak proti matce, tak proti nezletilým.

Pokud jde o střet zájmů matky a dítěte, § 37 zákona o rodině uvádí, že v případě konfliktu zájmu nemůže být nezletilec zastoupen druhým z rodičů a musí mu být ustanoven kolizní opatrovník, který bude hájit jeho zájmy. Situace je bezproblémová, pokud jde o klasické řízení. V případě zvláštního předběžného opatření § 76b však není možné čekat na ustanovení kolizního opatrovníka, protože je zde potřeba rychlého řešení.⁶⁷ Východisko vidím v tom, že soudce rozhodující o předběžném opatření ustanoví dítěti kolizního opatrovníka dle § 29 odst. 1 OSŘ do té doby, než mu bude ustanoven opatrovník dle § 27 odst. 2 zákona o rodině.

Vzhledem k tomu, že právní úkony se mají posuzovat dle jejich obsahu,⁶⁸ je možné dojít v případě domácího násilí k závěru, že pokud je v návrhu matka označena jako navrhovatelka a otec jako násilná osoba, skutečným navrhovatelem je dítě a matka je jeho zákonnou zástupkyní. Souhlasím však s Čuhelovou, že návrh matky na nařízení předběžného opatření dle § 76b, kterým se domáhá uložení násilné osobě zákazu setkávat se a navazovat kontakt s dítětem, by měl být zamítnut z důvodu chybějící aktivní legitimace.⁶⁹ Dle mého názoru by měly poskytnout dítěti ochranu soudy rozhodující ve věcech péče o nezletilé.⁷⁰ Tyto soudy mají o nezletilci dostatek informací díky spisu, ve kterém jsou všechna rozhodnutí týkající se výchovy a výživy dítěte. Soudce, který rozhoduje o návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b, může dát podnět na oddělení péče o nezletilé k rozhodnutí o nařízení předběžného opatření dle § 76 OSŘ, kterým může být omezen styk otce s nezletilým

⁶⁵ ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak postupovat, pokud v rodině s nezletilými dětmi dochází k domácímu násilí? *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 7, s. 254.

⁶⁶ Usnesení Okresního soudu v Břeclavi ze dne 15. 3. 2007, č.j. 0 Nc 56/2007-24; Rozsudek Okresního soudu ve Zlíně, sp. zn. 6 Nc 801/2008; Rozhodnutí Okresního soudu Brno-venkov ze dne 5. 12. 2008, č.j. Nc 3409/2008-8, cit. dle ČUHELOVÁ: Jak postupovat, pokud v rodině..., s. 253-254.

⁶⁷ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ: *Řízení ve věcech rodinněprávních...*, s. 133.

⁶⁸ § 41 odst. 2 OSŘ

⁶⁹ ČUHELOVÁ: *Zákaz setkávání otce...*, s. 42.

⁷⁰ Je však třeba připustit, že rozhodnutí i ve vztahu k nezletilci dle § 76b může být rychlejší. K tomu ČUHELOVÁ: *Jak postupovat, pokud v rodině...*, s. 257.

dítětem.⁷¹ Pokud dochází ze strany otce k domácímu násilí, měl by následně být obcí podán návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76a OSŘ. Nevýhodou této cesty však je, že je to nezletilec - oběť, kdo musí opustit svou domácnost,⁷² na rozdíl od postupu dle § 76b, kdy vykázanou osobou je násilník.

Zajímavé je, jak se k tomuto problému staví návrh nové právní úpravy. Dle § 390 odst. 2 ZŘS je-li navrhovatelem nezletilý, který není plně svéprávný, podává za něj jeho jménem návrh zákonný zástupce,⁷³ orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci.⁷⁴ Podobně se návrh staví k situaci, kdy navrhovatelem je osoba omezená ve svéprávnosti – oprávněným k podání návrhu je opatrovník nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností, pro případ že násilnou osobou je jeho opatrovník. V následující větě je upraven zákaz použití ustanovení jiného právního předpisu, které stanoví nutnost jmenování opatrovníka v případě střetu zájmu zákonného zástupce nebo opatrovníka se zájmem zastoupeného. Přínosným pravděpodobně bude i to, že plná procesní způsobilost je přiznána nezletilému, který je starší 16 let.

Jak jsem již výše naznačila, po nabytí účinnosti NOZ bude dítě před domácím násilím chráněno buď za použití § 751, kdy se za něj ochrany bude domáhat jeden z manželů (účastníkem bude dotyčný rodič), v případě, že rodič zůstane pasivní, může jednat samo dítě za použití § 753 NOZ (účastníkem bude dítě).⁷⁵

1.6 Rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b OSŘ

O návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b soud rozhoduje bez nařízení jednání a tedy i bez slyšení účastníků. Z toho vyplývá již výše zmíněná potřeba předložit věrohodné a přesvědčivé podklady pro rozhodnutí, protože soud neprovádí dokazování a účastníci nemohou být vyzváni, aby se k věci vyjádřili. Zákon sice nevylučuje, aby soud vyzval účastníky k předložení dalších listin, ale vzhledem k časové tísní k tomu dle mého názoru zpravidla nedochází. Jestliže nebyly rozhodné skutečnosti prokázány nebo alespoň osvědčeny, soud musí návrh na nařízení předběžného opatření zamítnout.

⁷¹ V tomto případě není třeba návrhu, protože ve věcech péče o nezletilé může soud dle § 81 odst. 1 OSŘ zahájit řízení i bez návrhu.

⁷² Dle § 76a odst. 1 OSŘ bude umístěno do vhodného výchovného prostředí.

⁷³ Podání návrhu prostřednictvím zákonného zástupce bude zřejmě využíváno v případech, kdy nezletilého a jednoho z rodičů napadá druhý rodič.

⁷⁴ Pro udělení plné moci advokátu je třeba, aby nezletilec byl pro její udělení přiměřeně rozumově a volně vyspělý.

⁷⁵ V tomto případě by dle mého názoru měl být dítěti ustanoven kolizní opatrovník, protože zájem rodičů nebude zřejmě shodný se zájmem dítěte.

Při rozhodování musí soud vycházet z vymezení předběžného opatření uvedeného v návrhu.

1.6.1 Lhůta pro rozhodnutí

Bez ohledu na to, zda jde o předběžné opatření dle § 76, 76a nebo 76b, musí soud o návrhu rozhodnout bezodkladně a tak, aby rozhodnutí představovalo základ pro případné „konečné rozhodnutí“ v řešení manželského, partnerského nebo rodinného konfliktu.⁷⁶ Co je to bezodkladně, závisí na okolnostech konkrétního případu. Prodlení s rozhodnutím nesmí zmařit účel sledovaný navrženým předběžným opatřením, zejména nesmí dojít k poškození práv, kterým má být předběžným opatřením poskytnuta ochrana.⁷⁷

Zákon umožňuje předsedovi senátu rozhodnout ve lhůtě 48 hodin od podání návrhu. To však jen v případech, že nehrozí nebezpečí z prodlení. Jde o lhůtu hodinovou, která dle § 57 odst. 2 věty třetí OSŘ končí „*uplynutím hodiny, která se svým označením shoduje s hodinou, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty*“. V případě § 76b musí soudce rozhodnout a provést výkon i v sobotu, neděli nebo ve svátek, případně-li konec lhůty na tyto dny z důvodu rychlé a účinné ochrany navrhovatele. Je tedy nutné, aby byl předseda senátu dosažitelný i mimo rozvrženou pracovní dobu soudu a ve dnech pracovního klidu, pokud jsou návrhy podány v tento okamžik. Dle § 116a vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR je soudci umožněno v těchto případech vstupovat do budovy soudu, používat kulaté úřední razítko, je zajištěn jeho přístup k přímé telefonní stanici, telefaxu, do kanceláře, kde jsou uloženy spisy týkající se předběžných opatření.⁷⁸

Je třeba zmínit, že daná lhůta je lhůtou pořádkovou, zachovává ji i návrh nového zákona, a případné pozdější rozhodnutí nelze považovat za vadné. Rozhodnutí vydané po lhůtě by však mohlo založit odpovědnost soudce za porušení povinnosti.⁷⁹

1.6.2 Druhy rozhodnutí

O předběžném opatření může soud rozhodnout tak, že předběžné opatření nařídí, návrh zamítne nebo řízení zastaví.⁸⁰ Ve všech případech se rozhoduje usnesením.

⁷⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Civilněprávní postih domácího násilí: utopie nebo efektivní budoucí právní úprava? *Právo a rodina*, 2004, roč. 6, č. 12, s. 9.

⁷⁷ K tomu stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2007, sp. zn. Cpjn 19/2006.

⁷⁸ § 116a odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁹ WINTEROVA: *OSŘ s vysvětlivkami a judikaturou...*, s. 138.

⁸⁰ Odmítnutí návrhu z důvodu jeho nesrozumitelnosti, neurčitosti či kvůli chybějící podstatné náležitosti není možné, proto se soud pokusí o formální odstranění nedostatků návrhu, jak již bylo výše zmíněno.

Soud může řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření zastavit, pokud nejsou splněny procesní podmínky a tento nedostatek je neodstranitelný, popřípadě je odstranitelný, ale odstraněn nebyl. Nejčastějším nedostatkem je překážka litispendence. Dle § 83 odst. 1 OSŘ zahájení řízení brání tomu, aby o téže věci probíhalo u soudu jiné řízení. Okamžikem pro posouzení existence překážky litispendence je doba vyhlášení nebo vydání usnesení. Pro litispendenci není významné, zda k zahájení řízení došlo na návrh nebo bez návrhu z úřední povinnosti. I když někteří autoři zastávají názor, že v řízení, které bylo zahájeno později, nelze pokračovat a musí být zastaveno,⁸¹ pravidlo pozdějšího řízení není dosud v právní úpravě zakotveno, a proto je možné posoudit, které řízení bude pro konkrétní případ vhodnější zastavit.

Možným důvodem pro zastavení řízení je také zpětvzetí návrhu dle § 96 odst. 2 OSŘ. Navrhovatel může vzít návrh zpět až do právní moci rozhodnutí. V případě předběžných opatření není potřeba souhlas ostatních účastníků, protože žalovaní z objektivního hlediska nemají zájem na tom, aby bylo rozhodnuto.⁸²

Nedojde-li k zastavení řízení, soud návrh posoudí a buď předběžné opatření nařídí, nebo návrh na jeho nařízení zamítne. Jak uvádí § 75c odst. 1, soud nařídí usnesením předběžné opatření, pokud jsou splněny předpoklady pro vyhovění návrhu podle § 76b. Tímto se rozumí prokázání nebo alespoň osvědčení toho, že jednáním násilné osoby, proti které návrh směřuje, je vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele. Návrhu však lze vyhovět jen tehdy, pokud ohrožení navrhovatele stále trvá nebo jestliže je pravděpodobné, že se útoky budou opakovat. Bylo-li protiprávní jednání ukončeno a nehrozí-li jeho opakování, musí být návrh zamítnut.⁸³

K zamítnutí návrhu dojde, pokud nejsou dány výše zmíněné podmínky. Mohou totiž nastat situace, kdy dochází jen k neshodám a incidentům bez přítomnosti domácího násilí a navrhovatel se předběžným opatřením dle § 76b snaží vyřešit rodinný konflikt. Pokud soud dospěje k závěru, že nedochází k vážnému ohrožení života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti, a důvod pro nařízení předběžného opatření dle § 76b tedy není dán, může i tak zasáhnout a nařídít předběžné opatření dle § 76 odst. 1 písm. f), pokud zjistí, že okolnosti vyžadují zatímní úpravu poměrů účastníků.

⁸¹ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 549.

⁸² Tamtéž, s. 436.

⁸³ Tamtéž, s. 457.

1.6.3 Náležitosti rozhodnutí

Náležitosti usnesení jsou uvedeny v § 169 OSŘ. Usnesení se vyhotovuje v písemné nebo elektronické podobě podle toho, jakou formou je veden spis. Protože je méně formální než rozsudek, nemusí obsahovat všechny náležitosti nutné pro tuto přísnější formu rozhodnutí.

Vždy musí usnesení obsahovat záhlaví, kde je uveden soud, který usnesení vydal, označení soudce, účastníků, jejich zástupců a projednávané věci.

Co se týče výroku, zákon nevymezuje jeho náležitosti. Je však zřejmé, že výrok musí být jasný, přesný a určitý, pro další požadavky se přiměřeně použije ustanovení § 155 OSŘ. Ve výroku usnesení je nadbytečné uvádět, že předběžné opatření pozbude platnosti dnem, kdy nabude právní moci rozhodnutí ve věci samé, jelikož jeho zánik vyplývá z § 77 odst. 1 OSŘ.⁸⁴ Co by však ve výroku nemělo chybět, je informace o době trvání předběžného opatření. Důvodem je právní jistota účastníků. Násilné osobě je pak zcela jasné, kdy se může vrátit do společného obydlí, případně od kdy se opět může setkávat s ohroženou osobou a tato ohrožená osoba si pak lehce spočítá, do kdy musí podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření nebo též návrh ve věci samé.⁸⁵ Dle mého názoru by soudy měly uvést konkrétní datum začátku a konce trvání předběžného opatření, aby účastníci nebyli na pochybách.

Novými náležitostmi budou od účinnosti zákona o ZŘS poučení odpůrce o právu odnést si věci ze společného obydlí a poučení navrhovatele o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci samé a návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření.⁸⁶

Jak uvádí § 169 odst. 2 OSŘ, nemusí být toto usnesení odůvodněno, protože se zcela vyhovuje návrhu na nařízení předběžného opatření a nikdo mu neodporuje. To je dáno tím, že nedochází ke slyšení toho, komu má být povinnost uložena. Důvodem je skutečnost, že rozhodnutí může vycházet jen z návrhu a předložených listin, tudíž by v odůvodnění došlo k jejich pouhému převzetí. Jinak je tomu v případě, že soud návrh zamítne. Zde musí vždy odůvodnění uvést. Podle mého názoru by usnesení alespoň stručné odůvodnění obsahovat mělo, aby osoba, která uvažuje o podání odvolání, věděla, na základě jakých argumentů bylo rozhodnuto. Je zřejmé, že neodůvodňování usnesení je v souladu s požadavkem poskytnout navrhovateli rychlou ochranu, zároveň však nesmí dojít ke snížení úrovně právní ochrany toho, vůči němuž návrh směřuje. Usnesení vydané bez odůvodnění je navíc v rozporu

⁸⁴ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 441.

⁸⁵ ČUHELOVÁ: *Rozhodnutí o předběžném opatření...*, s. 1216.

⁸⁶ § 393 odst. 2 ZŘS

s obecnou zásadou, že usnesení, proti němuž lze podat opravný prostředek, musí být vždy odůvodněno a může se jevit jako rozporné i s principy práva na spravedlivý proces. K tomuto zaujal stanovisko i Ústavní soud: „*Základním smyslem předběžného opatření je ochrana toho, kdo o jeho vydání žádá, přičemž musí být respektována ústavní pravidla ochrany i toho, vůči komu předběžné opatření směřuje (čl. 90 Ústavy České republiky), avšak ochrana toho, vůči komu předběžné opatření má směřovat, nemůže dosáhnout takové míry, aby prakticky znemožnila ochranu oprávněných zájmů druhé strany.*“⁸⁷

Aby byl respektován požadavek rovnosti zbraní, musí být dána každé ze stran možnost vyjádřit své stanovisko k věci. Právo navrhovatele je realizováno podáním návrhu na vydání předběžného opatření, odpůrce se však může vyjádřit až ve fázi odvolacího řízení. Pokud nejsou v rozhodnutí uvedeny důvody rozhodnutí, je patrné, že ten, komu byla předběžným opatření stanovena povinnost, nemůže plně realizovat své právo na slyšení tak, jak bylo umožněno navrhovateli.⁸⁸ Opravný prostředek je pak pouhým dohadem nad tím, které skutečnosti vedly soudce k vydání usnesení.⁸⁹

K celému § 169 odst. 2 se vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu, kde mimo jiné uvedl, že: „*V případě předběžného opatření podle ustanovení § 76b OSŘ je nepřípustnost absence jeho odůvodnění zvýrazněna tím, že na vydání tohoto předběžného opatření nemusí navazovat specifické řízení, kterým by bylo rozhodnuto ve věci samé. Předběžné opatření podle ustanovení § 76b OSŘ se tak svou povahou mnohem více blíží (de facto jím je) meritornímu rozhodnutí s krátkodobými účinky než prozatímnímu uspořádání poměrů účastníků před vydáním rozhodnutí ve věci samé.*“⁹⁰

V usnesení nesmí chybět ani poučení, ve kterém soud sdělí účastníkům, že je přípustné odvolání, uvede lhůtu, do které musí být podáno a příslušný soud k jeho podání.

Pokud usnesením bylo nařízeno předběžné opatření, nerozhoduje se o náhradě nákladů řízení,⁹¹ protože jak plyne z § 145 OSŘ, soud účastníku, kterému přiznal náhradu nákladů

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2004, sp. zn. III. ÚS 391/04.

⁸⁸ LAVICKÝ, Petr. Odůvodňování usnesení v civilním řízení soudním. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 1, s. 12.

⁸⁹ K problematice odůvodňování usnesení o předběžném opatření též: ŘÍHA, Michal. Povinnost soudu odůvodnit rozhodnutí o nařízení předběžného opatření. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 11, s. 402-407. K obecné povinnosti odůvodňovat rozhodnutí: JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 427-434.; WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 19, s. 706-711.; PJAČÍKOVÁ, Pavla. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 1, s. 30-31.; NAVRÁTIL, David. Perspektivy českého civilního procesu – tentokrát z pohledu advokáta. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 14, s. 510-512.

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08.

⁹¹ Výjimkou je předběžné opatření dle § 95 odst. 2 zákona o rodině.

řízení, přizná i náhradu nákladů předběžného opatření. V případě, že dojde k zamítnutí návrhu nebo zastavení řízení, je třeba o těchto nákladech rozhodnout, protože tím řízení končí.⁹²

Nakonec uvede předseda senátu na originálu písemného vyhotovení usnesení svůj vlastnoruční podpis, případně podpis elektronický.⁹³

1.6.4 Vyhlášení a doručení rozhodnutí

Pokud soud vyhověl návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b, s přihlédnutím k okolnostem případu uváží, zda rozhodnutí vyhlásí nebo vydá. Pokud dojde k vyhlášení usnesení, je třeba tak učinit vůči tomu, komu je ukládána povinnost. Jelikož vykonatelnost závisí na vyhlášení povinnému účastníku, není třeba usnesení vyhlásit navrhovateli.⁹⁴ Poté, co se usnesení stane vykonatelným, se postará o jeho bezodkladný výkon. Při dnešní vytíženosti soudů je dle mého názoru vyhlášení usnesení násilné osobě méně časté.

Ve způsobu doručování se zvláštní předběžné opatření dle § 76b neliší od ostatních předběžných opatření. Soud doručí usnesení účastníkům při jeho výkonu. Pokud nastane situace, že některý z účastníků není při provedení výkonu přítomen, doručí se mu dodatečně společně s vyrozuměním, že byl výkon usnesení proveden.⁹⁵ Jestliže byl výkon rozhodnutí proveden na základě vyhlášeného usnesení, soud při provedení výkonu zpravidla doručí vyhotovení usnesení. V případě, že toto doručení není možné, je nutné stejnopis usnesení odeslat ve lhůtě tří dnů ode dne vyhlášení usnesení, případně od jeho vydání. Tuto lhůtu nelze prodloužit.⁹⁶ Násilné osobě je třeba doručit krom stejnopisu usnesení i návrh na předběžné opatření. Násilná osoba se tedy o tom, že proti ní bylo vedeno řízení, dozví až při doručení stejnopisu usnesení. Je tomu tak proto, že soudce rozhoduje bez jednání a bez slyšení účastníků řízení, není rozhodné stanovisko či vyjádření toho, vůči němuž návrh směřuje. Cílem tohoto postupu je patrně dosažení cíle, aby dřívějším doručením nebyl zmařen účel předběžného opatření.

Ne každé usnesení o nařízení předběžného opatření dle § 76b musí být bezprostředně vykonáno. Bez pochyby je tomu tak v případě uložení povinnosti vyklidit společné obydlí.

⁹² DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 439.

⁹³ Na stejnopisech usnesení je již jen zkratka „v. r.“

⁹⁴ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 460.

⁹⁵ § 76c OSŘ

⁹⁶ JAVŮRKOVÁ: *Občanský soudní řád...*, s. 336.

Pokud je však uložen pouze zákaz či povinnost zdržet se určitého jednání, k výkonu rozhodnutí dochází až v případě porušení tohoto zákazu.⁹⁷

Jak již bylo uvedeno výše, soud nemusí předběžné opatření nařídit a návrh na jeho nařízení může zamítnout jako nedůvodný. Usnesení se pak doručuje jen navrhovateli, ve stejné lhůtě jako v případě vyhovění návrhu, tedy do tří dnů ode dne vyhlášení nebo vydání usnesení. Způsob vyřešení doručování pro případ zamítnutí návrhu dle mého názoru poskytuje ochranu navrhovateli, jelikož násilná osoba se nedozví, že proti ní byl podán návrh na nařízení předběžného opatření, a nemá tak potřebu msty.

Stejně jako v případě zamítnutí návrhu se doručuje usnesení pouze navrhovateli i tehdy, pokud je řízení zastaveno.

1.6.5 Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí

Základními vlastnostmi každého rozhodnutí jsou právní moc a vykonatelnost. Právní moci nabývá rozhodnutí za zákonem stanovených podmínek a představuje závaznost a nezměnitelnost rozhodnutí. Vykonatelnost spočívá v možnosti vynutit povinnosti v rozhodnutí uvedené.

Kdy se usnesení o nařízení předběžného opatření dle § 76b stává vykonatelným, je zřejmé z § 76d OSŘ. Rozhodujícím je okamžik vyhlášení. Pro případ, že k vyhlášení nedošlo, stanoví zákon, že pro vykonatelnost je rozhodné vydání. K vyhlášení dochází dle § 76c věta druhá až při provedení výkonu. Jak uvádí Čuhelová, postup soudců není jednotný – někteří usnesení vyhlášují při provedení výkonu, jiní přistoupí jen k jeho vydání bez ústního sdělení účastníkům.⁹⁸ Tato nejednotnost bude odstraněna s novým zákonem o ZŘS. Dle § 395 je rozhodnutí vykonatelné vydáním.

U zvláštního předběžného opatření dle § 76b není pro vykonatelnost podstatné, zda nebo kdy bylo doručeno povinnému účastníku. Není významné ani to, že usnesení nenabýlo právní moci. Jak uvádí Drápal ve svém komentáři: „Rozhodnutí o tom, že by se usnesení o nařízení předběžného opatření podle § 76a nebo podle § 76b mělo stát vykonatelným až po jeho doručení povinnému účastníku či dokonce po právní moci, je nepřípustné.“⁹⁹

Jak jsem výše naznačila, úprava vykonatelnosti v případě předběžných opatření se liší od obecné úpravy v § 171 OSŘ. Tento říká, že usnesení je vykonatelné, jakmile uplyne lhůta k plnění, nebyla-li uložena povinnost k plnění, stává se usnesení vykonatelné doručením.

⁹⁷ KRÁLÍČKOVÁ: *Právo proti domácímu násilí...*, s. 70.

⁹⁸ ČUHELOVÁ: *Předběžné opatření ve věcech...*, s. 20.

⁹⁹ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 462.

V případě, že není třeba doručovat, usnesení nabývá vykonatelnosti, jakmile bylo vyhlášeno nebo vyhotoveno. Důvodem zvláštní úpravy je to, že je třeba provést výkon bezodkladně. Tato obecná úprava se použije pro usnesení o zastavení řízení a pro usnesení, kterým je zamítnut návrh na nařízení předběžného opatření. Obě usnesení jsou vykonatelná, jakmile dojde k doručení, pokud není třeba doručovat, jakmile jsou vyhlášena nebo vyhotovena.

V rámci právní úpravy předběžných opatření není žádné ustanovení, které by upravovalo právní moc usnesení. Je tedy třeba vycházet z obecné úpravy ve třetí části OSŘ. V právní moci je dle § 159 OSŘ rozhodnutí až tehdy, když není přípustné odvolání. V případě usnesení o nařízení předběžného opatření dle § 76b, stejně jako u usnesení, kterým byl návrh zamítnut nebo kterým bylo řízení zastaveno, opravný prostředek možný je, a tudíž právní moci může nabýt až po rozhodnutí odvolacího soudu.

1.6.6 Závaznost rozhodnutí

Paragraf 76e OSŘ vymezuje osoby, které se musí vykonatelným rozhodnutím řídit. Obecně se rozhodnutí stává závazným tehdy, když nabude právní moci. Vzhledem k tomu, že usnesení, kterým je nařízeno předběžné opatření, je vykonatelné bez ohledu na právní moc, je závaznost těchto rozhodnutí odvislá od vykonatelnosti výroku usnesení. Dle tohoto ustanovení je výrok vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření dle § 76b závazný pouze pro účastníky řízení. Ve stejném rozsahu jako pro účastníky je výrok usnesení závazný pro soudy, správní úřady a jiné orgány veřejné správy, které posuzují vztahy mezi účastníky, jež byly prozatímně upraveny předběžným opatřením.

Usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření nebo o zastavení řízení nabývají závaznosti až právní mocí rozhodnutí.

1.7 Výkon předběžného opatření dle § 76b OSŘ

Pokud soud prvního stupně rozhodne o nařízení předběžného opatření dle § 76b, provede také jeho bezodkladný výkon.¹⁰⁰ V případě zvláštního předběžného opatření se řízení o výkon nezahajuje, není totiž třeba, aby bylo o nařízení nebo provedení výkonu

¹⁰⁰ Je-li předběžné opatření nařízeno usnesením odvolacího soudu, je k jeho výkonu příslušný soud, který rozhodoval o návrhu v prvním stupni.

rozhodnuto.¹⁰¹ Ustanovení § 273b OSŘ předpokládá, že se soud ihned poté, co se usnesení o nařízení předběžného opatření stane vykonatelným, postará o jeho výkon.

Uloží – li soud povinnému povinnost opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí, zajistí jeho bezodkladný výkon, a to i bez návrhu oprávněného. Jeho návrhu je však třeba k tomu, aby byl znovu vykázán, pokud povinný tento zákaz poruší. V případě uložení jiné povinnosti, může být za její porušení povinnému uložena pokuta, a to jen na návrh oprávněného.

Účastníky výkonu usnesení o nařízení předběžného opatření jsou ti, kdo jimi byli v předcházejícím řízení o nařízení předběžného opatření. Pro účely výkonu je navrhovatel označován jako „oprávněný“ a ten, vůči němuž návrh směřuje, je „povinným“.

To, jakým způsobem bude výkon proveden, určuje povaha uložené povinnosti. Pro povinnost opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí se použije institut vykázání. Splnění povinností jako nevstupovat do bezprostředního okolí společného obydlí nebo oprávněného a nezdržovat se v něm, zdržet se setkávání s oprávněným a zdržet se nežádoucího sledování a obtěžování oprávněného jakýmikoli způsoby je vymáháno pomocí pokut.

Vykázání

Výkon rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí provádí soudní vykonavatel, vyšší soudní úředník, soudní tajemník nebo asistent soudce. V případě, že je nutné provést výkon mimo pracovní dobu soudu, učiní úkon přímo soudce, který předběžné opatření nařídil.¹⁰² Samotný výkon se provede tak, že samosoudce nebo jiný vykonavatel v součinnosti s příslušnými státními orgány vyzve povinného, aby opustil společné obydlí či bezprostřední okolí. Jestliže nebude povinný ochoten výzvě vyhovět, může být ze společného obydlí a bezprostředního okolí vyveden. Povinnému jsou odebrány klíče od domu, bytu nebo jiného prostoru společně obývaného s oprávněným a uloží se u soudu. Zároveň musí být poučen o tom, že do uplynutí doby trvání předběžného opatření se bez souhlasu soudu nesmí do společného obydlí vrátit, s oprávněným se setkávat či ho kontaktovat jiným způsobem.¹⁰³

Dle § 273b odst. 2 si povinný může ze společného obydlí vzít věci sloužící jeho osobní potřebě včetně osobních cenností a dokumentů, a to bezprostředně při výkonu. Po dobu trvání předběžného opatření si může tyto a další věci nezbytné k výkonu své podnikatelské činnosti,

¹⁰¹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. (ed). *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2279.

¹⁰² § 69 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³ DRÁPAL: *Občanský soudní řád II...*, s. 2281.

výkonu povolání nebo jiné pro něj nezbytné věci (např. léky) vyzvednout pouze na základě povolení soudu, a to za přítomnosti samosoudce či vykonavatele. Totéž platí, pokud povinný nebyl výkonu rozhodnutí přítomen. O tomto právu ho soud vyrozumí oznámením, které zanechá na dveřích společného obydlí. Povinný si může věci odnést pouze jednorázově, nikoli opakovaně a oprávněný o tom musí být předem informován.¹⁰⁴

Povinný bude mít většinou adresu pro doručování shodnou s adresou společného obydlí. Po vykázání zde však nebude moci písemnosti přijímat, a proto musí být vyřešeno, kam se bude povinnému doručovat po dobu trvání předběžného opatření. Nejjednodušší je, pokud má povinný zřízenou datovou schránku, do které mu může soud prostřednictvím veřejné datové sítě doručovat. Jinak je povinnému určena lhůta, do které musí sdělit, kam mu mají být listiny v písemné nebo elektronické podobě zasílány. Je možné, aby si povinný zvolil zástupce pro doručování. Soud musí povinného upozornit na následek neuvedení potřebné adresy, kterým je to, že písemnosti jemu určené budou doručovány uložením u soudu. Jak upozorňuje Králíčková, není jasné, zda měl zákonodárce na mysli jen doručování listin týkajících se předběžného opatření nebo se toto má vztahovat na všechny soudní zásilky.¹⁰⁵ Problém vyřešil návrh zákona o ZŘS v § 484, který doručování spojuje jen s písemnostmi s rozhodnutím souvisejícími. Dle § 273b odst. 3 OSŘ je současně upozorněn na následky neplnění povinností stanovených v předběžném opatření dle § 76b.

Jak jsem již zmínila výše, soud může kdykoliv a bezodkladně na návrh oprávněného provést opětovný výkon rozhodnutí vykázáním povinného ze společného obydlí v případě, že povinný poruší po provedení výkonu rozhodnutí svou povinnost nevstupovat do společného obydlí a nezdržovat se v něm.

Pokuta

Pokud povinný poruší jinou povinnost než je povinnost nevstupovat do společného obydlí a nezdržovat se v něm, soud na návrh oprávněného nařídí výkon rozhodnutí podle § 351 OSŘ. Pokud je návrhu vyhověno, soud usnesením nařídí povinnému zaplatit pokutu. Při určení její výše, která nesmí přesáhnout 100 000 Kč, přihlíží k povaze vynucované povinnosti a k majetkovým poměrům povinného. Tuto sankci lze ukládat i opakovaně, aniž by byl výkon znovu formálně nařízen.¹⁰⁶ Při uložení dalších pokut není v zákoně stanovena limitace její výše, musí však být přiměřené. Soud přitom vůbec nezkoumá, zda povinný opravdu porušil

¹⁰⁴ JIRMANOVÁ, Miroslava. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 336.

¹⁰⁵ KRÁLÍČKOVÁ: *Právo proti domácímu násilí...*, s. 74.

¹⁰⁶ DRÁPAL: *Občanský soudní řád II...*, s. 2282.

uloženou povinnost, vychází jen z tvrzení oprávněného. Pokud by tato tvrzení nebyla pravdivá, může se povinný domáhat zastavení výkonu rozhodnutí ukládáním pokut.¹⁰⁷

Uloženou pokutu nelze povinnému následně prominout. Pokuta se platí státu, stát je také tím, kdo jejich zaplacení vymáhá. Nezaplacená pokuta bude vymáhána i v případě zastavení výkonu rozhodnutí. Naopak zaplacená pokuta se povinnému v případě zastavení výkonu rozhodnutí nevrací, a to ani tehdy, když se zjistí, že návrh oprávněného na uložení pokuty byl zcela nedůvodný. Jedinou obranou povinného v tomto případě je možnost požadovat na oprávněném náhradu škody, která mu vznikla.

Je třeba dodat, že zaplacením uložených pokut se povinný nezbavuje odpovědnosti za škodu, kterou způsobil oprávněnému porušením povinnosti uložené v usnesení o nařízení předběžného opatření.

Na závěr chci zmínit souvislost § 273b OSŘ s § 337 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Neplnění povinností uložených povinnému usnesením o nařízení předběžného opatření může totiž mít i trestněprávní následky. Dle tohoto ustanovení bude potrestán odnětím svobody až na tři léta ten, *„kdo se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil vykázaní provedené podle jiného právního předpisu nebo rozhodnutí o předběžném opatření soudu, kterým se ukládá povinnost dočasně opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí a zdržet se vstupu do něj nebo povinnost zdržet se styku s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.“*

1.8 Trvání předběžného opatření dle § 76b OSŘ

Podle § 76b odst. 3 OSŘ trvá předběžné opatření jeden měsíc. Tato doba začíná běžet dnem, kdy se usnesení o nařízení předběžného opatření stalo vykonatelným, nebo dnem následujícím po dni, ve kterém uplynula lhůta stanovená ve zvláštním právním předpise v případě, že rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření předcházelo vykázaní podle tohoto jiného předpisu. Dle poznámky pod čarou v OSŘ jde o lhůtu v § 21a a násl. zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, který byl dle pozn. redakce zrušen zákonem č. 283/2008 Sb. Tento odkaz je však chybný, správně jde o zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

¹⁰⁷ Tamtéž.

1.8.1 Prodloužení předběžného opatření

K prodloužení jednoměsíční lhůty dojde tehdy, pokud byl před jejím uplynutím podán návrh na zahájení řízení ve věci samé a navrhovatel navrhl toto prodloužení předběžného opatření. Doba trvání předběžného opatření pak neskončí dříve, než soud o návrhu na prodloužení rozhodne. Soud by měl rozhodnout bezodkladně. Není však jasné, zda nejpozdější lhůtou pro rozhodnutí o prodloužení předběžného opatření je lhůta 48 hodin nebo obecná lhůta sedmi dní.¹⁰⁸ Zastávám názor, že vyřešení této otázky není až tak podstatné, jelikož oprávněný je chráněn až do rozhodnutí soudu.

Co se v tomto případě rozumí pod spojením „věc samá“ v zákoně vymezeno není. Dle Drápala jde např. o řízení o zrušení práva společného nájmu bytu, řízení o úpravě užívání společného bytu nebo domu, vyklizení domu, bytu nebo jiné místnosti. K tomuto závěru dochází proto, že dle něj je předpokladem pro nařízení předběžného opatření mimo jiné „společné obydlí“ navrhovatele a odpůrce, a tudíž může jít jen o taková řízení, která řeší práva a povinnosti účastníků k domu, bytu nebo jinému objektu, v němž společně žijí, případně žili.¹⁰⁹ Již výše jsem zmiňovala, že tento předpoklad není jasně dán, proto soudy za věc samu považují též řízení o rozvod a rozhodnutí o výchově a výživě nezletilých dětí.¹¹⁰ Podle mě je beze sporu, že v případě sledování a obtěžování navrhovatele, kde se vazba na společné obydlí nepředpokládá, může být věcí samou jen řízení týkající se ochrany osobnosti.

I § 398 ZŘS navrhovateli zachovává možnost podat návrh na prodloužení předběžného opatření, pokud se bude i nadále cítit ohrožen. ZŘS však nemluví o povinnosti podat návrh ve věci samé.

Pokud jde o náležitosti návrhu na prodloužení předběžného opatření, přiměřeně se použije § 75 odst. 4 OSŘ. Mimo to musí navrhovatel dle § 76b odst. 4 vylíčit rozhodné skutečnosti odůvodňující prodloužení doby trvání předběžného opatření, údaje o vlastnických nebo jiných vztazích ke společnému obydlí a údaje o majetkových a jiných poměrech účastníků.

I když to zákon výslovně nezmiňuje, nařizují některé soudy k projednání návrhu na prodloužení doby trvání předběžného opatření jednání. Důvodem je ochrana ústavně zaručených práv odpůrce. Tato možnost se však s účinností zákona o ZŘS stane povinností. K jednání budou dle § 399 účastníci předvoláni minimálně tři dny předem. Jednání by přitom mělo být nařízeno tak, aby soud rozhodl do dvou měsíců od podání návrhu na prodloužení

¹⁰⁸ HLUŠTÍK: Postup dle § 76b OSŘ..., s. 1227.

¹⁰⁹ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 458.

¹¹⁰ ČUHELOVÁ: Rozhodnutí o předběžném opatření..., s. 1217.

doby trvání předběžného opatření. Aby mohla být lhůta pro rozhodnutí dodržena, vylučuje zákon použití ustanovení upravující čas k přípravě před jednáním.

Soud rozhoduje podle svého vlastního přesvědčení, dle zákona však musí vzít v úvahu kromě ohrožení života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti také v návrhu uvedené vlastnické a jiné vztahy a celkové majetkové, sociální a zdravotní poměry účastníků. Pokud jsou dle uvážení soudu splněny podmínky k prodloužení předběžného opatření, je povinen ve výroku uvést dobu, o kterou bude prodlouženo. I přesto, že návrhovač nemá ke společnému obydlí vlastnické či jiné právo, nebo pokud jej neprokáže, může soud prodloužit dobu trvání předběžného opatření, avšak jen za mimořádných okolností.¹¹¹ Takovým zvláštním zřetelem hodným důvodem bude velké násilí.

Pokud byl návrh na prodloužení předběžného opatření zamítnut a osoba ohrožená brání násilně osobě užívat společné obydlí, naplňuje tím znaky skutkové podstaty trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru dle § 208 odst. 2 TZ.¹¹²

1.9 Opravné prostředky proti rozhodnutí o předběžném opatření dle § 76b OSŘ

V případě, že strany nesouhlasí s rozhodnutím soudu, nabízí se jim možnost použít řádný opravný prostředek, kterým je odvolání. Odvolání je dle § 204 OSŘ nutné podat do 15 dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje. Zákon považuje za včasné odvolání i takové, které bylo před uplynutím lhůty podáno u odvolacího soudu nebo ústně do protokolu u nepřislušného soudu.¹¹³ Úprava v OSŘ nestanoví lhůtu, do které musí soud prvního stupně předat věc odvolacímu soudu. Tato lhůta bude nově stanovena v § 397 ZŘS, a to 15 dnů od podání odvolání.

Odvolání stejně jako jiná podání musí obsahovat obecné náležitosti stanovené v § 42 odst. 4, dále musí být uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu je napadáno, v čem odvolatel spatřuje nesprávnost rozhodnutí nebo postupu soudu (odvolací důvod) a čeho se dovolává (odvolací návrh). Jelikož usnesení o nařízení předběžného opatření není rozhodnutím ve věci samé, nepoužije se § 205 odst. 2 OSŘ, kde jsou taxativně uvedeny

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. února 2010, sp. zn. 8 Tdo 40/2010.

¹¹³ § 208 OSŘ

odvolací důvody. Odvolatel tedy může namítat vše, co dle něj zpochybňuje správnost rozhodnutí.

S podáním opravného prostředku proti rozhodnutí soudu prvního stupně je obvykle spojen suspenzivní a devolutivní účinek. Suspenzivní účinek spočívá v odložení právní moci a vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Odkládací účinek se u vykonatelnosti napadeného rozhodnutí neuplatní v případě, že je napadeno usnesení soudu prvního stupně, jehož vykonatelnost nastává před právní mocí vyhlášením, vydáním, doručením nebo jinak.¹¹⁴ Tak je tomu u zvláštního předběžného opatření dle § 76b OSŘ. Devolutivní účinek je zachován a o odvolání rozhoduje odvolací soud.

Pokud nedojde ke zpětvzetí návrhu nebo nebyl-li návrh odmítnut soudem prvního stupně pro opožděnost, je o něm odvolacím soudem rozhodnuto. Dle § 214 odst. 2 písm. c) není třeba nařizovat jednání. To platí nejen pro odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření, ale také proti usnesení, kterým byl návrh odmítnut nebo zamítnut, popřípadě o něm bylo řízení zastaveno.

Jelikož je pro rozhodnutí o předběžném opatření rozhodující stav v době vyhlášení usnesení soudu prvního stupně, nemůže být později přihlédnuto k tvrzením, listinám nebo dalším důkazům, které soud prvního stupně neměl k dispozici. V odvolacím řízení tedy nemohou účastníci uvádět nové skutečnosti nebo důkazy.¹¹⁵

Stejně tak jako je v zákoně určena lhůta pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření, je v § 218b OSŘ stanovena lhůta, do které musí soud rozhodnout o odvolání. Tato lhůta je sedmidenní a běží od předložení věci odvolacímu soudu.¹¹⁶ Před novelou zákona č. 404/2012 Sb. musel odvolací soud rozhodnout do 15 dnů. Ke zkrácení lhůty dle mého názoru došlo proto, že odvolací soud má kvůli nemožnosti uvádět nové skutečnosti a důkazy k dispozici stejné podklady, jako měl soud prvního stupně a může tudíž rozhodnout rychle.

Pro případ zvláštního předběžného opatření dle § 76b není přípustný žádný z mimořádných opravných prostředků,¹¹⁷ ale jelikož je předběžné opatření způsobilé zasáhnout do ústavně zaručených práv a svobod, je proti jeho vydání přípustná ústavní stížnost.¹¹⁸

¹¹⁴ DRÁPAL: *Občanský soudní řád II...*, s. 1650.

¹¹⁵ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 438.

¹¹⁶ V případě jiných předběžných opatření než je § 76a a § 76b OSŘ není rozhodnutí o odvolání proti usnesení soudu prvního stupně vázáno na určitou lhůtu.

¹¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2001, sp.zn. Cdo 1925/2001.

¹¹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 12. března 2002, sp. zn. III. ÚS 394/01.

1.10 Náhrada škody

Nařízením předběžného opatření může účastníkům odlišným od navrhovatele vzniknout škoda nebo jiná újma včetně újmy nemajetkové.¹¹⁹ Navrhovatel odpovídá za škodu v případě, že se ukáže, že nařízení předběžného opatření bylo neoprávněné. Takovou škodou může být např. náhrada za nájem v náhradním ubytování.¹²⁰ Je tedy zřejmé, že navrhovatel nebude odpovídat, pokud k zániku nebo zrušení předběžného opatření došlo proto, že uspěl ve věci samé nebo proto, že jeho právo bylo uspokojeno. Otázkou je, kdy je v případě § 76b právo navrhovatele uspokojeno. Postačí, že byla násilná osoba vykázána, nebo je třeba podat žalobu ve věci samé? Zastávám názor, že tomu tak je v okamžiku nařízení předběžného opatření, kdy je ochráněn život, zdraví, svoboda a lidská důstojnost navrhovatele. K podání žaloby ve věci samé nemusí dojít, a pokud by k uspokojení práva navrhovatele nestačilo nařízení předběžného opatření, násilná osoba by se mohla domáhat náhrady škody, což by bylo dle mého názoru nemorální.

Tato odpovědnost je objektivní, není tudíž třeba zkoumat zavinění.

Nenahradí-li navrhovatel škodu či jinou újmu dobrovolně, musí poškozený uplatnit své právo u soudu. Žaloba musí být dle § 77a OSŘ podána ve lhůtě šesti měsíců u soudu, který rozhodoval o předběžném opatření v prvním stupni. Tato prekluzivní lhůta začíná běžet ode dne zániku předběžného opatření, nebo od právní moci rozhodnutí, kterým bylo předběžné opatření zrušeno.

1.11 Zánik a zrušení předběžného opatření

Paragraf 77 OSŘ uvádí taxativní výčet případů, kdy předběžné opatření zaniká ze zákona. O zániku se nevydává zvláštní rozhodnutí a byl-li před zánikem předběžného opatření nařízen výkon rozhodnutí, soud ho dle § 268 odst. 1 písm. b) v plném rozsahu zastaví.

Je třeba vyřešit, zda se toto ustanovení použije i na předběžné opatření dle § 76b. Nahlížení na věc samou je problematické. Teoreticky by se dala použít písm. c) a d). Předběžné opatření dle písm. c) zaniká, pokud bylo návrhu vyhověno a uplynulo 15 dnů od vykonatelnosti rozhodnutí o věci, dle písm. d) uplynutím doby, po kterou mělo trvat. V praxi však soudy § 77 ignorují.

¹¹⁹ JAVŮRKOVÁ: *Občanský soudní řád...*, s. 342.

¹²⁰ SVOBODA, Karel. Soudní praxe při vykazování násilníka z bytu. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. II.

Bez ohledu na to, do kdy bylo trvání předběžného opatření prodlouženo, ze zákona zaniká uplynutím jednoho roku od jeho nařízení.¹²¹ Toto časové omezení je dáno z toho důvodu, že sice je na jednu stranu třeba chránit život, zdraví, ohroženou nebo narušenou lidskou důstojnost či svobodu, na druhou stranu je nutné brát zřetel i na to, že u osoby násilné dochází k omezení jejích ústavně zaručených práv a svobod - předběžným opatřením se zasahuje především do jejího vlastnického práva¹²² a svobody pohybu.

Návrh zákona o ZŘS v § 401 stanoví různou dobu pro zánik ukládaných povinností. Dle něj předběžné opatření, kterým se ukládá povinnost opustit společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí a povinnost nevstupovat do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržovat se tam zaniká nejpozději uplynutím šesti měsíců od vykonatelnosti usnesení. Povinnosti zdržet se setkávání s navrhovatelem nebo zdržet se nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem zanikají po uplynutí jednoho roku od vykonatelnosti rozhodnutí.

Pokud pominou důvody, pro které bylo předběžné opatření nařízeno, může soud předběžné opatření zrušit. Opět se nabízí otázka, zda toto platí i pro případ předběžného opatření dle § 76b. Teoreticky by to mohlo být tehdy, když samotné vykázání splní svůj účel a nehrozí, že by násilná osoba opakovala své útoky, čímž přestává být život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost ohroženy.¹²³ Jelikož chování násilné osoby je často nevyzpytatelné, soudce nebude moci s jistotou dospět k závěru, že se již násilí nebude opakovat.

Zákon o ZŘS dovoluje požádat nejen o prodloužení doby trvání předběžného opatření, ale dle § 402 také o jeho zrušení. Pokud dojde k zamítnutí návrhu na zrušení rozhodnutí, lze jej znovu podat až po uplynutí tří měsíců od právní moci zamítavého rozhodnutí.

¹²¹ § 76b odst. 4

¹²² Násilná osoba může být i přes své vlastnické právo k domu povinna do této nemovitosti nevstupovat či se k němu nepřibližovat.

¹²³ ČUHELOVÁ: Předběžné opatření ve věcech..., s. 19.

2. Vztah předběžného opatření dle § 76b OSŘ a opatření dle zákona o Policii ČR

Významnou roli při řešení problému domácího násilí hraje i Policie ČR, obzvláště po přijetí zákona č. 135/2006 Sb. Jelikož domácí násilí je úzce spojeno s trestnou činností, se kterou se Policie ČR potýká dnes a denně, je schopna rychle rozhodnout, jaká opatření jsou nutná k zajištění ochrany osoby ohrožené domácím násilím.¹²⁴

2.1 Vykázání dle zákona o Policii ČR

Vykázání můžeme charakterizovat jako opatření policejního orgánu přijímané na místě samém, na základě důkazů svědčících o přítomnosti násilí a vyhodnocení získaných informací. Nejde o sankci za násilné jednání, ale o preventivní opatření poskytující ochranu ohrožené osobě. Institut vykázání je upraven v § 44 až 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Dle § 44 disponuje policista oprávněním vykázat násilnou osobu ze společného obydlí, jakož i bezprostředního okolí společného obydlí, pokud lze na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se násilná osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví nebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti. Útok na tato ústavně zaručená práva nemusí být bezprostřední, ale musí zde být důvodná obava, že k němu dojde.¹²⁵ K rozhodnutí o zákazu vstupu násilné osoby může dojít i proti vůli ohrožené osoby a také tehdy, když násilná osoba stačí opustit společné obydlí před příjezdem policie.¹²⁶ V tomto dle mého názoru můžeme zaznamenat veřejný zájem na potlačování násilí.

Jak jsem již v průběhu práce zmínila, trvá vykázání deset dnů od jeho provedení. Lhůta nemůže být zkrácena, a to ani se souhlasem ohrožené osoby. To má zřejmě předcházet případům, kdy na ohroženou osobu bude vyvíjen nátlak ze strany osoby násilné. V případě, že je podán návrh na vydání předběžného opatření dle § 76b OSŘ v průběhu vykázání, doba vykázání se prodlužuje do dne nabytí právní moci rozhodnutí o tomto návrhu, aby byla zajištěna maximální ochrana ohrožené osoby. Usnesení o nařízení předběžného opatření lze napadnout odvoláním, v důsledku čehož rozhodnutí nenabude právní moci dříve, než o

¹²⁴ STRÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009, s. 40.

¹²⁵ MATES, Pavel. Úkoly policie při řešení domácího násilí. *Právní rádce*, 2009, roč. 17, č. 1, s. 39.

¹²⁶ KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institutu právního řádu ČR. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 10, s. 35.

odvolání bude rozhodnuto. Jelikož novela zákona č. 218/2009 zavedla lhůtu pro rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání, nemůže se již stát, že vykázání bude trvat třeba i jeden rok.

Odkaz na právní moc je problematický a působí nekoncepčně. Dle § 44 zákona o Policii ČR bude doba vykázání trvat do dne nabytí právní moci usnesení a v důsledku toho začne běžet lhůta pro trvání předběžného opatření dnem následujícím po dni, ve kterém nabylo usnesení o nařízení předběžného opatření právní moci. To je však v rozporu s tím, že OSŘ váže počátek doby trvání předběžného opatření na jeho vykonatelnost. Ztotožňují se proto s názorem Čuhelové, kdy by bylo vhodné nahradit „právní moc“ za „vykonatelnost“.¹²⁷

Policista nevydává o vykázání žádné rozhodnutí, jde o faktický pokyn a vyhotoví se pouze potvrzení, kterému předchází ústní oznámení vykázání vykázané a ohrožené osobě. V potvrzení je vymezen prostor, na který se vykázání vztahuje, identifikační údaje osob, poučení o právech a povinnostech vykázaného a adresa útvaru policie, kde si tato osoba může vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání. Pokud se vykázaná osoba rozhodne podat námitky proti vykázání, tato kopie jí pomůže námitky odůvodnit.¹²⁸ Námitky mohou být podány hned na místě nebo písemně do tří dnů ode dne převzetí potvrzení o vykázání. Zákon výslovně neřeší, zda námitky může podat i ten, kdo odmítl převzít potvrzení o vykázání. Toto právo je i tomuto třeba přiznat. Lhůta k podání námitek běží ode dne, kdy vykázovaná osoba odmítla potvrzení převzít.¹²⁹ Posouzení námitek provádí místně příslušné krajské ředitelství.

Může se stát, že vykázaná osoba nebude vykázání přítomna. Potom je o svých právech a povinnostech poučena při prvním kontaktu s policistou.

V § 45 zákona o Policii ČR jsou vypočteny povinnosti, které musí vykázaná osoba splnit:

- a) *opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání,*
- b) *zdržet se vstupu do prostoru podle písmene a),*
- c) *zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou,*
- d) *vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží.*

Jednáním porušujícím stanovené povinnosti může být naplněna skutková podstata trestného činu dle § 337 TZ - maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.

¹²⁷ ČUHELOVÁ, Kateřina. Počátek lhůty trvání předběžného opatření podle § 76b OSŘ. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 22, s. 836.

¹²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb. Sněmovní tisk 439/0, V. volební období.

¹²⁹ MATES, Pavel. In MATES, Pavel a kol. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem*. Praha: Linde, a. s., 2009, s. 99.

Stejně jako v případě povinnosti opustit společné obydlí, jakož i bezprostřední okolí stanovené předběžným opatřením dle § 76b OSŘ, si může vykázaná osoba vzít ze společného obydlí věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a doklady a v průběhu vykázaní i věci nezbytné pro její podnikání nebo výkon povolání. Mezi další práva vykázaného patří právo ověřit si provedené vykázaní na lince 158, což má vést k posílení právní jistoty vykázané osoby, která nebyla vykázaní přítomna.¹³⁰

Policista má povinnost poskytnout vykázané osobě informace o možnostech jejího dalšího ubytování a v této souvislosti i nezbytnou součinnost, která může spočívat v podání informace o zařízení poskytující přechodné ubytování. Vykázaná osoba musí sdělit adresu, na kterou jí bude doručováno po dobu trvání vykázaní.

Poučení se musí dostat i ohrožené osobě. Policista informuje tuto osobu o možnosti podat návrh na vydání předběžného opatření dle § 76b OSŘ, využít psychologických, sociálních nebo jiných služeb realizujících pomoc obětem násilí a poučí ji o následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, které jsou podkladem pro vykázaní.¹³¹

Podle potřeby preventivní ochrany ohrožené osoby vymezí policista prostor, na který se vykázaní vztahuje. Při rozhodování se nepřihlíží k tomu, že v tomto prostoru násilná osoba vykonává zaměstnání nebo jinou činnost. Jsou-li tyto činnosti ohroženy nebo znemožněny, policista o této skutečnosti vyrozumí provozovatele objektu nebo zaměstnavatele vykázané osoby. Ti pak přijmou potřebná opatření zajišťující náhradní provoz.¹³²

Pokud nehrozí nebezpečí z prodlení, zajistí policista při provádění úkonů souvisejících s vykázaním přítomnost nezúčastněné osoby. Kopii záznamu pořízeného při vykázaní je policista povinen do 24 hodin od svého vstupu do společného obydlí zaslat intervenčnímu centru¹³³ a soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření, případně i orgánu sociálně-právní ochrany dětí, pokud v obydlí žije nezletilá osoba.

Do tří dnů od vykázaní musí policista zkontrolovat dodržování uložených povinností vykázanou osobou, přitom záleží na policistovi, kolikrát kontrolu v průběhu vykázaní provede. Ze zákona byla vypuštěna povinnost kontrolovat osobu ohroženou, protože vykázaním jsou stanoveny povinnosti jen osobě vykázané.¹³⁴

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ V úvahu přichází přestupek proti občanskému soužití dle § 49 odst. 1 písm. c) zákona o přestupcích a trestný čin křivého obvinění dle § 345 TZ.

¹³² MATES, Pavel. Příspěvek k právnímu řešení problému domácího násilí. *Právní zpravodaj*, 2007, roč. 8, č. 5, s. 8.

¹³³ Dle § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, je intervenční centrum je povinno nabídnout ohrožené osobě do 48 hodin od jeho doručení pomoc.

¹³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb. Sněmovní tisk 439/0, V. volební období.

2.2 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázaní

Dne 23. 12. 2009 byl vydán interní pokyn policejního prezidenta k zajištění jednotného postupu příslušníků Policie ČR v případech vykázaní a řešení incidentů se znaky domácího násilí. Zároveň byla vypracována Metodická příručka č. 1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR k jeho realizaci.

Tento závazný pokyn stanoví, že vykázaní může provádět pouze policista služebně zařazený ve službě kriminální policie a vyšetřování nebo službě pořádkové policie, služebně zařazený na obvodním oddělení, pokud byl k posuzování incidentů řádně proškolen. Policista, který vykázaní provede, musí bezodkladně vložit informaci o zákroku do informačního systému ETR (Elektronické trestní řízení), což je dle mého názoru velice přínosné pro přehled o četnosti útoků ze strany násilníků.

Metodická příručka obsahuje základní zásady a obecná pravidla postupu policisty při provádění vykázaní. V osmi odstavcích je podrobný návod pro správný postup policisty od přijetí oznámení incidentu přes zjišťování totožnosti zúčastněných osob a možnost vstoupit do společného obydlí bez jejich souhlasu, až po poskytnutí ochrany nezletilé osobě žijící ve společném obydlí. V čl. 4 je výčet faktorů, které policista vezme v úvahu při vyhodnocování hrozby nebezpečného útoku, jako pomůcka při komunikaci s násilnou a ohroženou osobou mu slouží formulář SARA DN. Tento dotazník obsahuje ve třech oddílech 15 otázek, na základě kterých je policista schopen posoudit, zda může být jednání násilné osoby označeno jako domácí násilí.¹³⁵

Velice vhodným mi přijde zařazení ustanovení počítající s tím, že k násilí nemusí dojít jen ve společném obydlí, ale také např. v hotelu nebo na chatě. I v těchto případech policista dle čl. 6 metodické příručky vykáže násilnou osobu ze společného obydlí a nikoli z prostoru, ve kterém osoby přechodně či krátkodobě pobývají.

Specificky metodický pokyn řeší situace, kdy je násilnou osobou mladistvý nebo osoba mladší 15 let a počítá také s tím, že ohroženou osobou může být osoba stará, nemohoucí nebo nemocná, která je odkázána na pomoc násilné osoby.

Dle mého názoru je vykázaní velice přínosným institutem. Domácí násilí je přerušeno, oběti je poskytnuta dostatečná lhůta, aby se vyvázala z vlivu násilníka a začala řešit svou situaci. Negativem je to, že děti přijdou na deset dnů o svého otce, pokud je on násilnou

¹³⁵ Dostupné na <http://www.muklasterec.cz/dokumenty/policie/dn_katalog_otazek.pdf>. [cit. 18. února 2013].

osobou, a vykázaní může mít dopad i na finanční situaci rodiny. V čem však spatřuji největší nebezpečí s vykázaním spojené je to, že pokud oběť nebude svou situaci dále řešit, může tento faktický zákrok policie vést k eskalaci násilí.

Zatímco v případě zvláštního předběžného opatření dle § 76b to je ohrožená osoba, která se musí rozhodnout k podání návrhu na nařízení předběžného opatření, policii může zavolat kdokoli a tím docílit vykázaní násilné osoby, a to i proti vůli osoby ohrožené. Bohužel někdy násilná osoba nemá zájem na tom, aby byl násilník za své jednání potrestán a po uplynutí lhůty deseti dnů se vše vrací do „starých kolejí“. Ohrožená osoba se dle mého názoru nejčastěji bojí, že zůstane materiálně nezajištěná. Proto si myslím, že do budoucna by se mohlo uvažovat o systému dávek, které by byly oběti poskytovány v průběhu vykázaní násilníka ze společného obydlí, případně i po dobu trvání předběžného opatření. Je však možné, že by tato pomoc byla zneužívána.

Závěr

Cílem mé práce bylo provést analýzu současné právní úpravy ochrany proti domácímu násilí v občanském soudním řádu, nalézt problematické aspekty a po jejich rozebrání navrhnout řešení de lege ferenda. Úvahy de lege ferenda bylo velmi obtížné v práci uvádět, protože téměř všechny nejasnosti a nedostatky vyřešil návrh nového zákona o ZŘS. S tím souvisí můj záměr porovnat stávající a navrhovanou úpravu a posoudit její přínos.

Právní úprava poskytující ochranu před domácím násilím je nezbytnou součástí každého právního řádu. Na základě výše uvedených skutečností je zřejmé, že stávající právní úprava zvláštního předběžného opatření dle § 76b OSŘ se potýká s několika nedostatky. To přináší odpověď na mou otázku v úvodu. I když se na první pohled může zdát, že současná úprava je dostačující, pravdou je, že je třeba ji zdokonalit tak, aby byly vyplněny mezery, které povedou k efektivnější ochraně ohrožené osoby.

Hlavní problém vidím především v tom, že předběžné opatření dle § 76b je součástí obecného předběžného opatření. Myslím si, že mnohem logičtější je samostatná úprava, které se dočkáme s přijetím zákona o ZŘS. Tento bude upravovat předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí ve druhé části, hlavě V, díle 1, oddílu 2. Výkonu rozhodnutí je věnován díl 2, oddíl 1. Je zřejmé, že příprava nového zákona, který bude upravovat nesporná a jiná zvláštní řízení odděleně od sporných řízení, která zůstanou v současném OSŘ, byla nevyhnutelná. Bylo totiž třeba reagovat na rekonstrukci zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Přijetím zákona o ZŘS bude překonána koncepce jednotného procesu, která nerozlišuje mezi sporným a nesporným řízením.

Zakotvení ochrany proti domácímu násilí do NOZ hodnotím velice pozitivně, protože dle mého názoru bylo třeba včlenit tuto problematiku do hmotněprávního předpisu, avšak tato úprava se mi jeví příliš stručnou.

Cílem úpravy předběžného opatření dle § 76b je zajistit, aby ohrožená osoba znovu našla bezpečné prostředí, ve kterém se nebude vyskytovat násilí. Soud získal zákonem č. 135/2006 Sb. možnost uložit násilné osobě, která vážně ohrožuje život, zdraví, svobodu nebo lidskou důstojnost navrhovatele, speciální povinnosti. S účinností zákona č. 218/2009 Sb. se výčet těchto povinností rozšířil a z možnosti soudu uložit některou z nich se stala jeho povinnost. Tato změna však podle mého názoru nebyla nijak zásadní, protože výčet „sankcí“ ukládaných násilníkům byl už před novelou demonstrativní, tudíž povinnosti zdržet se setkávání s navrhovatelem a zákaz stalkingu mohly být klidně uloženy již před přijetím nového zákona.

Ve své práci jsem upozornila na problém týkající se společného obydlí. Zákon jasně uvádí, co si pod pojmem představit, jasné však není, zda je nutným předpokladem pro podání návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b. S ohledem na v předchozím odstavci zmíněné nové povinnosti, které nejsou spjaty se společným obydlím, jsem došla k závěru, že nikoli. Ze zákona však nevyplývá, kde podat návrh v případě stalkingu, kdy pronásledovatel neměl a nemá společné obydlí s ohroženou osobou. Za zvážení by dle mého názoru stálo, zda by nebylo vhodné oddělit nebezpečné pronásledování a obtěžování do samostatného ustanovení, kde by bylo možné upravit ho podrobněji. Velice kladně hodnotím úpravu v § 388 ZŘS, kdy za soud příslušný k rozhodnutí považuje obecný soud navrhovatele a neváže místní příslušnost soudu na místo společného domu, bytu či místnosti. V tomto ohledu nepochopitelnou se mi jeví úprava v NOZ, která předpokládá společné obydlí.

Dále jsem se zaměřila na náležitosti návrhu. Co mi v nynější i navrhované úpravě chybí je povinnost uvést, že se navrhovatel domáhá ochrany dle § 76b OSŘ a ne vydání obecného předběžného opatření. I když soudy k tomuto závěru dojdou i bez toho, myslím si, že takové označení by hned upozornilo na nutnost vydat předběžné opatření co nejrychleji.

V podkapitole 1.4.2 jsem se zabývala osudem podání, které neobsahuje všechny náležitosti, je nesrozumitelné nebo neurčité, což vede k tomu, že v řízení nelze pokračovat. Jelikož takový návrh nemůže být odmítnut, navrhovala jsem zde použití § 43, i když to zákon výslovně vylučuje. Myslím si, že by to bylo vhodnější, než aby soud návrh zamítl, tak jak se to v praxi děje. Jako druhou možnost uvádím, že se soud pokusí v rámci 48 hodinové lhůty odstranit nedostatky poučením navrhovatele o způsobu opravy. Tímto směrem se vydal i § 390 návrhu zákona o ZŘS a dává navrhovateli možnost opravy a v případě nezdaru umožňuje návrh odmítnout.

Velmi diskutovaným je problém, zda se ochrany dle § 76b může domáhat i dítě. Situace je jasná, pokud dítě bude procesně způsobilé. V opačném případě musí být zastoupen svým zákonným zástupcem. V praxi se vyskytl problém, zda matka může podat návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76b za dítě, pokud směřuje proti druhému z rodičů. Soudy nejsou v posuzování této otázky jednotné. Osobně si myslím, že nezletilcům by měla být poskytnuta ochrana soudem rozhodujícím ve věcech péče o nezletilé a v případě, že je dítě vystaveno domácímu násilí, měl by být podán návrh dle § 76a OSŘ. I tento nedostatek zákonné úpravy bude vyřešen zákonem o ZŘS. Za nezletilce bude moci podat návrh zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci.

V kapitole 1.6 týkající se rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 76b OSŘ, konkrétně v podkapitole 1.6.3 jsem řešila problém odůvodňování rozhodnutí. Dle

§169 odst. 2 OSŘ usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na nařízení předběžného opatření, nemusí být odůvodněno. Zastávám názor, že i takové usnesení by alespoň stručné odůvodnění obsahovat mělo, a to hlavně proto, aby nedošlo ke snížení ochrany toho, vůči němuž návrh směřuje. Tato osoba totiž může podat proti usnesení odvolání a jen těžko ho může odůvodnit, když neví, na základě jakých argumentů soud rozhodl. K zajištění rovnosti zbraní bych de lege ferenda navrhovala vypustit z § 169 odst. 2 začátek první věty, která dovoluje neodůvodnit usnesení, kterým se vyhovuje návrhu na předběžné opatření.

Co činí v dnešní aplikační praxi problémy je „věc samá“. Zatímco literatura váže vymezení řízení na společné obydlí, některé soudy považují za řízení ve věci samé také např. řízení o rozvod. Řízení ve věci samé bude nově upraveno s účinností NOZ.

Vykázání dle zákona o Policii ČR je dle mého názoru bez větších nedostatků. V práci však bylo třeba upozornit na problém plynoucí z § 44 odst. 2. Tímto ustanovením je umožněno prodloužit lhůtu trvání vykázání až do doby, kdy rozhodnutí soudu o návrhu na vydání předběžného opatření dle § 76b OSŘ nabude právní moci. Problematické je v tomto případě spojení „právní moc“. Dle mého názoru by tedy zákonodárce měl v případě novelizace zákona o Policii ČR vzít v potaz tuto nekonceptnost a místo „právní moci“ zvolit pojem „vykonatelnost“.

Po zhodnocení současné právní úpravy je zřejmé, že přijetí nového zákona o ZŘS bude velkým přínosem. Jak jsem výše shrnula, téměř všechny problémy, se kterými se aplikační praxe potýká, budou tímto zákonem vyřešeny, což povede mimo jiné ke zvýšení právní jistoty. Navíc také orientace v ustanoveních týkajících se domácího násilí bude snadnější, protože tento zákon upravuje předběžné opatření dle § 76b komplexně, na rozdíl od OSŘ.

Bibliografie

A. Monografie

- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 152 s. ISBN 978-80-7400-381-3.
- MATES, Pavel a kol. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem*. Praha: Linde Praha, a. s., 2009. 338 s. ISBN 978-80-7201-743-0.
- STRÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009. 91 s. ISBN 978-80-7418-020-0.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodiněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. 380 s. ISBN 978-80-87212-50-9.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0.

B. Příspěvky ve sborníku

- BARTONÍČKOVÁ, Klára. Stručný přehled možných nástrojů ochrany před domácím násilím se zaměřením na procesněprávní prostředky dle občanského soudního řádu. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Pocita Petru Hlavsovi*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o. p. s., 2009, s. 15–27.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. Rozhodnutí o předběžném opatření podle § 76b OSŘ, problémy, se kterými se potýká soud. In *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 1214–1218.
- DURDÍK, Tomáš. Nová legislativa v ČR v oblasti domácího násilí – úloha policie, justice a intervenčních center. In ZÁHORA, Jozef (ed). *Domáce násilie – nová prax a nová legislativa v Európe*. Bratislava: Eurokódex, 2008, s. 32-42.
- HLUŠTÍK, Petr. Postup dle § 76b OSŘ - zkušenosti z praxe. In *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 1224-1230.

- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Civilněprávní postih domácí násilí - úvahy de lege ferenda (zejména nad sněmovním tiskem č. 828). In *Právo proti domácímu násilí: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 52-55.

C. Komentáře

- DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4.
- DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 948 s. ISBN 978-80-7357-460-4.
- DRÁPAL, Ljubomír a kol. (ed). *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9.
- DRÁPAL, Ljubomír a kol. (ed). *Občanský soudní řád II. § 201 až 376*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9.
- ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *OSŘ s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. 1263 s. ISBN 978-80-7201-769-0.

D. Odborné články

- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Rodiče, děti, domácí násilí a traumatizující následky. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 9, s. 12-17.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Styk dítěte s násilným rodičem v kontextu domácího násilí. *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 11, s. 1-7.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Změny v řešení domácího násilí od 1. 1. 2007. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 1, s. 6-11.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak postupovat, pokud v rodině s nezletilými dětmi dochází k domácímu násilí? *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 7, s. 253-259.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. Kdy počíná a jak dlouho trvá předběžné opatření podle § 76b odst. 3 OSŘ. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 20, s. 733-736.

- ČUHELOVÁ, Kateřina. Počátek lhůty trvání předběžného opatření podle § 76b OSŘ. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 22. s. 834-836.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. Právní nástroje ochrany před neoprávněným sledováním a obtěžováním. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 15. s. 557 – 560.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. Předběžné opatření ve věcech domácího násilí. *Právní rádce*, 2009, roč. 17, č. 1. s. 18-22.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. Zákaz setkávání otce s nezletilým dítětem a ustanovení § 76b OSŘ. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 10, s. 41-42.
- ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠÍNOVÁ, Renáta. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rektifikací soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 3, s. 104–110.
- JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 427-434.
- KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institut právního řádu ČR. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 10, s. 34-38.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Civilněprávní postih domácího násilí: utopie nebo efektivní budoucí právní úprava? *Právo a rodina*, 2004, roč. 6, č. 12, s. 7-10.
- LAVICKÝ, Petr. Odůvodňování usnesení v civilním řízení soudním. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 1, s. 6-14.
- MATES, Pavel. Příspěvek k právnímu řešení problému domácího násilí. *Právní zpravodaj*, 2007, roč. 8, č. 5, s. 8-9.
- MATES, Pavel. Úkoly policie při řešení domácího násilí. *Právní rádce*, 2009, roč. 17, č. 1, s. 38-42.
- NAVRÁTIL, David. Perspektivy českého civilního procesu – tentokrát z pohledu advokáta. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 14, s. 510 – 512.
- PJAJČÍKOVÁ, Pavla. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 1, s. 30 – 31.

- ŘÍHA, Michal. Povinnost soudu odůvodnit rozhodnutí o nařízení předběžného opatření. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 11, s. 402-407.
- SVOBODA, Karel. Soudní praxe při vykazování násilníka z bytu. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. II.
- WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 19, s. 706 - 711.

E. Právní předpisy

- ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 7/2009 Sb. účinném ke dni 1. července 2009
- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 135/2006 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2007
- zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 91/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 47/2006 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 135/2006 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2007
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- návrh zákona o zvláštních řízeních soudních

F. Další zdroje

- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázaní
- Metodická příručka č. 1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta
- Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb. Sněmovní tisk 828/0, IV. volební období.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2009 Sb. Sněmovní tisk 559/0, V. volební období.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Sněmovní tisk 362/0, VI. volební období.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 Sb. Sněmovní tisk 439/0, V. volební období.

G. Soudní rozhodnutí

- náleží Ústavního soudu ze dne 12. března 2002, sp. zn. III. ÚS 394/01

- náleží Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2004, sp. zn. III. ÚS 391/04
- náleží Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2001, sp.zn. Cdo 1925/2001
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. února 2010, sp. zn. 8 Tdo 40/2010
- stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2007, sp. zn. Cpjn 19/2006

H. Internetové zdroje

- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, PTÁČEK, Radek, ŽUKOV, Ilja. Aktuální otázky domácího násilí v soudně znalecké praxi. *Česká a slovenská psychiatrie* [online]. 2010 [cit. 23. října 2012]. Dostupné na <<http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=640>>.
- Definice domácího násilí dostupná na <<http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>>. [cit. 20. února 2013].
- Reprezentativní výzkum o domácím násilí z roku 2006 pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR, společnost STEM [online]. [cit. 23. října 2012]. Dostupné na <<http://www.stem.cz/clanek/1146>>.
- STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR, Domácí násilí II, červenec 2006 [online]. [cit. 23. října 2012]. Dostupné na <<http://www.stem.cz/clanek/1145>>.
- Znaky domácího násilí dostupné na <<http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>>. [cit. 23. října 2012].
- Důvodová zpráva k návrhu zákona o zvláštních řízeních soudních. [cit. 24. února 2013]. Dostupné na <<http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK8YGKM5VS>>.
- Formulář SARA DN dostupný na <http://www.muklasterec.cz/dokumenty/police/dn_katalog_otazek.pdf>. [cit. 18. února 2013].

Shrnutí

Tématem této diplomové práce je Předběžné opatření dle § 76b OSŘ (ochrana proti domácímu násilí). Domácí násilí není novým jevem, avšak zájem o řešení tohoto problému vzrostl až v posledních letech. Má práce je zaměřena na analýzu aktuální právní regulace ochrany proti domácímu násilí v občanském soudním řádu. Zkoumány jsou především problémy vyplývající z aplikace tohoto předběžného opatření v praxi.

Tato diplomová práce se skládá ze 2 částí, z nichž první se podrobně věnuje předběžnému opatření dle § 76b OSŘ, druhá se zabývá vykazáním dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. V první části se krátce zabývám neuspokojivým stavem před rokem 2007, následně přecházím k samotné povaze předběžného opatření a problémům s ním spojeným. V kapitolách i podkapitolách je reflektována připravovaná změna procesní právní úpravy - návrh zákona o zvláštních řízeních soudních. Ve druhé části se soustředím na institut vykazání a taktéž upozorňuji na nedokonalost úpravy. Závěr práce obsahuje shrnutí výsledků, výhody a nedostatky současné právní úpravy a úvahy de lege ferenda.

Summary

The topic of this thesis is Preliminary measure according to article 76b of CPC (protection against domestic violence). Domestic violence isn't a new phenomenon, but the interest in solving this problem has been aroused in recent years. My thesis is focused on the analysis of the current legal regulation of protection against domestic violence in the Civil Procedure Code. Primarily there are examined problems resulting from the application of the preliminary measure in practice.

This thesis is composed of 2 parts, the first part deals with the preliminary measure according to article 76b of CPC, the second part devotes to the deportation according Act No. 273/2008 called Act about Police of the Czech Republic. In the first part of the thesis I focus on the unsatisfactory situation before 2007, then I continue with the essence of the preliminary measure and with the connected problems. The chapters and sub-chapters reflect the preparing change of the procedural law - Draft Articles on the Specialized Court Proceedings. In the second part I apply my mind to the institute of deportation and I focus my attention on imperfection of the act. The conclusion includes summary of the thesis results, advantages and deficiencies of the contemporary legal regulations and considerations de lege ferenda.

Klíčová slova

Domácí násilí, předběžné opatření, občanský soudní řád, společné obydlí, výkon rozhodnutí, návrh zákona o zvláštních řízeních soudních, vykázání, Policie České republiky.

Keywords

Domestic violence, preliminary measure, the Civil Procedure Code, common dwelling, execution of judgement, Draft Articles on the Specialized Court Proceedings, institute of deportation, Police of the Czech Republic.